

Fredagen den 25 mars

Kl. 10.00

*Om villkoren för vissa
när radiosändningar*

1 §. Justerades protokollet för den 17 innevarande månad.

2 § Svar på interpellation 1987/88:206 om villkoren för vissa när radiosändningar

Anf. 1 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Hans Lindblad har frågat mig om jag – under förutsättning att den tolkning som Sveriges Lokalradio gjort av företagets avtal med staten är riktig – vill medverka till att den form av kommunal information som har skett i Ljusdal ändå kan fortsätta.

Jag vill inledningsvis, herr talman, bara nämna att i rubriken står ordet när radiosändningar, vilket jag beklagar. Interpellationen avser inte när radio, utan lokalradions s. k. allemansradio.

Bakgrunden till interpellationen är att direktsändningarna i radio av fullmäktigesammanträdena i Ljusdals kommun som kunnat åstadkommas genom s. k. allemansradio och genom samarbete mellan Radio Gävleborg och Ljusdals radioförening skall upphöra. Orsaken är att det förslag till avtal som förelegat med radioföreningen i Ljusdal har visat sig strida mot 11 § i Sveriges Lokalradio AB:s avtal med staten.

Allmansradion är en programform som funnits inom lokalradion och som innebär att enskilda personer eller organisationer, delvis i utbildningssyfte, producerar radioprogram. Lokalradion har varit programansvarig för sändningarna. Under åren 1981–83 genomfördes i samverkan med dåvarande när radiokommittén försök med allemansradio i utvidgad form i Ängelholm och Ljusdal. Verksamheten i Ljusdal fortsatte sedan med stöd från Radio Gävleborg fram till år 1987. Bl. a. direktsändes kommunfullmäktiges sammanträden i Radio Ljusdal.

Den verksamhet som bedrivs av Sveriges Radio-koncernen skall stå i allmänhetens tjänst. Den skall vara självständig, dvs. programverksamheten skall stå fri i förhållande till såväl staten som andra maktcentra. Om detta råder en bred politisk enighet. Denna grundtanke kommer på olika sätt till uttryck i det regelverk som styr koncernens verksamhet. Ett viktigt exempel är radiolagens (1966:755) föreskrift om att programföretagen ensamma skall avgöra vad som skall förekomma i en sändning. Ett annat är det förbud mot s. k. sponsring som finns inskrivet i programföretagens avtal, för lokalradions del i den nämnda 11 §. Hit hör också reglerna för hur medelstillelningen skall gå till, vilka innebär att regeringens och riksdagens inflytande begränsas

till att ange de ekonomiska ramarna för *hela* koncernens verksamhet. Moderbolaget fördelar medlen mellan de enskilda företagen, vilka i sin tur självständigt beslutar om hur tilldelade resurser skall användas.

På radio- och TV-området finns också ett lagstadgat förbud mot censur, dvs. ett hinder mot förhandsgranskning av det som ett programföretag tänker sända. I stället granskar radionämnden i efterhand om programföretagen utövat sin sändningsrätt i enlighet med radiolag och avtal.

Jag har sett det som positivt att lokalradion kan bevaka så betydelsefulla händelser på det lokala planet som t. ex. kommunfullmäktigesammanträden. Som jag nyss har redovisat kan dock beslut om sådana sändningar fattas endast av lokalradion själv. Detsamma gäller frågan om hur sådana program skall utformas. Olika lokalradiostationer löser detta på olika sätt. Även inom närradion, som verkar under helt andra betingelser, förekommer sådana programinslag.

Det finns med andra ord olika sätt att förse allmänheten med kommunal information med hjälp av ljudradio. Gällande radiolagstiftning och de överenskommelser som på grundval av riksdagens beslut har träffats med Sveriges Radio-företagen innebär emellertid att regeringen inte har möjlighet och inte heller anledning att kräva eller på andra sätt medverka till att en viss typ av program sänds.

Anf. 2 HANS LINDBLAD (fp):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Det rör ju mest formella ramar och blev väl därmed inte så engagerat. I en mening fanns det emellertid i varje fall litet av känsla och viljeyttring. Det var när statsrådet sade att han har sett det som positivt att lokalradion kan bevaka så betydelsefulla händelser på det lokala planet som t. ex. kommunfullmäktigesammanträden. Vi har ju tidvis i Sverige en diskussion om ljudradians låga lyssnarsiffror. Det är litet svårt för ljudradion att hitta sin nisch i konkurrens med TV. Men i Ljusdal känner man inte det här problemet. Ljusdals kommun är ett område där radion fått stor betydelse i människors dagliga liv. Det beror på de aktiviteter som utvecklades under åren med allemansradio. Våren 1987 gjordes en undersökning som visade att 74 % av medborgarna någon gång under veckan hade tagit del av sådana radiosändningar. Så höga siffror har nog aldrig mätts upp på någon annan ort i landet.

I mer än fem år har fullmäktigedebatterna sänts direkt. Nu har ju Ljusdal en mycket intensiv kommunal debatt, vilket väl inte bara är radions förtjänst. Det finns betydligt fler partier i kommunen än vad det brukar finnas i andra kommuner. Vissa frågor har engagerat människor mycket, inte bara Edängefrågan utan även andra. Det är uppenbart att människor ute i Ljusdals kommun – en kommun vars yta omfattar 54 kvadratmil – har kunnat följa kommunfullmäktigesammanträdena. En kväll med intensiv konkurrens från en populär TV-utsänd idrottstävling och med ett vackert vårväder företogs en mätning som visade att 16 % av invånarna hade föredragit fullmäktigedebatten via radio.

Statsrådet sade att utsändningarna hade fortsatt fram till år 1987. I verkligheten fortsatte de ända fram t. o. m. februarisammanträdet i år. Vid det tillfället vände sig fullmäktigeordföranden Göran Thunell direkt till

medborgarna. Han talade om att detta tyvärr var sista gången som debatten kunde sändas i radio, direkt till lyssnarna.

De första signalerna om att verksamheten skulle upphöra kom hösten 1986. I det läget menade man på Radio Gävleborg att utsändningarna inte kunde fortsätta. Radioföreningen i Ljusdal tog då ett initiativ till att försöka hitta former för att kunna fortsätta ungefär som förut. Man hade förhandlat med Radio Gävleborg, och man hade också kontakter med ledningen i Stockholm för lokalradion. Tolkningen av 11 §, som sedan satte stopp för det hela, var tydlingen inte alldeles självklar. Varken ledningen för Radio Gävleborg eller den centrala ledningen för lokalradion hade några invändningar förrän lokalradions jurist förklarade att sändningarna stred mot nämnda paragraf.

Nu kommer förmodligen de fem sändare som televerket monterat för allemansradians räkning att försvinna. Allemansradians i Ljusdal mycket viktiga roll som förmedlare av debatt från kommunfullmäktige ut till invånarna i kommunen medförde en närkontakt med människor av den grad som de flesta inte kunde drömma om var möjlig.

Man kan fråga sig: Varför beslutade Radio Gävleborg att upphöra med verksamheten? En tanke är kanske att man antingen skall sända fullmäktigesammanträden i alla kommuner eller också ingenstans. Men i Ljusdal är aktiviteten redan etablerad. Människor har vant sig vid den, och eftersom Ljusdal är en av de största kommunerna till ytan i länet, är det naturligtvis svårt för invånarna att ta sig till fullmäktigelokalen. Man kan fråga sig: Vad ligger bakom tanken att om man inte har utsändningar i alla kommuner får man inte heller ha sådana i Ljusdal?

Jag tycker att det är positivt att statsrådet inser lokalradions möjligheter att bevaka lokala händelser av typen fullmäktigesammanträden. Mina frågor till statsrådet Göransson är: Har statsrådet klart för sig den speciella roll som lokalradioutsändningarna just i Ljusdal har fått för att öka det politiska intresset och för att kanalisera information till människor? Har statsrådet förståelse för den besvikelse som invånarna i Ljusdal känner när möjligheten att följa den kommunala debatten plötsligt har tagits bort från dem?

Anf. 3 IRIS MÅRTENSSON (s):

Herr talman! Jag har stannat kvar här i kammaren därför att jag har intresse av att ta del av statsrådet Bengt Göranssons svar i det här ärendet. Allemansradion i Ljusdal och dess fortsatta verksamhet har varit ett ämne som intresserat många i kommunen, inte minst Ljusdals radioförening, som tappert och tråget har arbetat med att skapa trevliga program. Det har varit program som verkligen haft innehåll och inte minst kvalitet.

En pensionär har haft en återkommande seniorkvart, och det har varit ett mycket uppskattat program. Radioföreningen har haft många fina program, som tillfredsställt den stora allmänheten. Föreningslivet har också kunna föra ut sina budskap. En nybildad förening, Färilas Framtid, har tack vare allemansradion kunnat delge kommunens invånare sina framtidsplaner, för att ta några exempel. Allt detta har skett utan kostnad.

Efter vad jag förstår, vilket också statsrådet säger i sitt svar, är det 11 § i Sveriges Lokalradio AB:s avtal med staten som sätter käppar i hjulet för att

kommunen skall kunna medverka till att finansiera verksamheten. Därmed, herr talman, har allemansradion i Ljusdal tystnat.

Men så länge som ledningarna finns kvar finns också hoppet om en verksamhet kvar. Personligen tror jag att Radio Ljusdal kommer att uppstå igen, men i en annan skepnad. Som ledamot av närradionämnden kan jag tala om att partivännerna redan har talat med mig om ett eventuellt inrättande av närradio.

Men då är vi där igen. Försvinner allemansradion blir det penningen som avgör vilket budskap och vilken förening som kommer ut i etern. Vi har små organisationer och mycket glesbygd. Nu har vi varit bortskämda med att kunna höra allemansradions sändningar över hela kommunen. Men vad gäller närradion kommer femkilometersgränsen att sätta stopp för radiosändning över hela kommunen.

Dock får närradionämnden i dag göra avsteg från huvudregeln om närradiosändarnas räckvidd, och så sker också. I de 149 sändarområden där sändningstillstånd har beviljats har närradiomyndigheten medgett att 58 sändare får sända med ökad räckvidd.

De sammanslutningar som sänder närradio skall betala kostnaderna för verksamheten. Det utgår således inga statliga bidrag till verksamheten.

Herr talman! För dagen har vi bara att konstatera den problematik som föreligger. Kanske, herr statsråd, är det nu dags att vi modifierar riksdagens tidigare beslut om närradiosändarnas räckvidd. För kännedom kan jag tala om att riksdagens kulturutskott föreslår att närradiolagen skall ses över. En fråga som behöver ses över är just sändarnas räckvidd. Den frågan skall vi behandla i riksdagen den 8 april. Får vi en positiv behandling som innebär att man ser över lagen, kanske man så småningom kan höra närradiosändningarna över kommunerna i deras helhet.

Anf. 4 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Jag har haft möjlighet att ganska tidigt bekanta mig med allemansradion i Ljusdal. Jag var ganska ny som medlem av regeringen när jag besökte Ljusdal och blev informerad om verksamheten. Det var under det skede då vi hade en intensiv diskussion om vilken modell som vi skulle välja för det som sedan blev närradion, då vi alltså hade en försöksverksamhet med en lokalradioorganiserad allemansradio och då det på flera orter fanns närradioverksamhet.

Den diskussionen ledde så småningom till att riksdagen beslutade att närradiomodellen var den som skulle etableras. Det skedde inte helt utan motsättningar. Bl. a. i mitt eget parti hade vi synpunkter på vilken modell som skulle väljas. Men vi valde alltså närradiomodellen och sade: Detta blir föreningarnas radio.

Detta är en del av bakgrunden till att allemansradion, som fanns och var etablerad i Ljusdal, också har bestått i Ljusdal. Därför tycker jag, Hans Lindblad, att man inte skall använda frånvaron av allemansradio på andra orter än Ljusdal som ett argument mot Ljusdal. Allemansradion finns där av alldeles speciella skäl och etablerades där. Detta bör man naturligtvis i programplanering kunna ta viss hänsyn till – utan att jag därmed, herr talman, har gjort några uttalanden om lokalradions programpolitik. Jag

tillåter mig dock att i detta stycke göra en iakttagelse av verkligheten sådan den är – inte så som den kan förefalla när man gör översiktsbeskrivningar på ett kartblad.

Iris Mårtensson! En närradiotablering kan naturligtvis vara en möjlighet. Med Ljusdals speciella geografiska struktur bör det väl finnas möjligheter att medge sådana avsteg att området faktiskt kan täckas.

Angående den sista frågan, om närradioverksamheten framöver, är jag naturligtvis medveten om att det nu efter fem sex år finns anledning att se över reglerna. Vi kan konstatera att i dag görs inte regelskrivningar för närradio som vi vill etablera i en viss riktning. Vi har nu en närradio som är etablerad, och av den verksamhet som bedrivs bör vi kunna dra slutsatser om vilka förändringar som är nödvändiga för att verksamheten skall kunna utvecklas i den riktning den redan har börjat utvecklas i. – inte för att verksamheten skall få en annan inriktning. Beslutssituationen är alltså en annan än vad vi har haft tidigare, och därför ser jag positivt på möjligheterna att få en diskussion om närradions fortsatta verksamhet. Det är viktigt att vi får möjlighet att göra detta.

Herr talman! Jag vill till sist säga att jag förutsätter att lokalradion när det gäller denna typ av verksamhet bör vara intresserad av att sända sådant som folk verkligen vill lyssna på.

*Om villkoren för vissa
närradiosändningar*

Anf. 5 HANS LINDBLAD (fp):

Herr talman! Jag förmodar att 11 § på sin tid tillkom för att förhindra kommersiell påverkan i närradion. Det är dock svårt att tänka sig något mindre kommersiellt än ett svenskt fullmäktigesammanträde!

Jag tycker att det som statsrådet sade var mycket positivt, dvs. finns det en verksamhet som har arbetats in skall man ta hänsyn till den. Flera års verksamhet i allemansradion har lett till att fler och fler människor lyssnar och även vant sig vid att lyssna på fullmäktigesammanträdena. Fullmäktigesammanträdena i Ljusdals kommun når i en helt annan utsträckning ut till människor än vad de normalt gör. Finns dessa sändningar redan sedan flera år tillbaka, tycker jag det är märkligt att de skall tas bort. Radio Gävleborg avstår alltså från en stor andel av sina lyssnare – människor som har vant sig vid att lyssna på den politiska debatten. Att agera på detta sätt är mycket fantasilöst av lokalradion i Gävleborg. Jag upplever att statsrådet egentligen i själen tycker likadant som jag.

Anf. 6 IRIS MÅRTENSSON (s):

Herr talman! Jag anser inte att man skall hänga upp allt på fullmäktigesammanträdena. Det finns också många andra program som jag vet att invånarna i Ljusdals kommun kommer att sakna.

Statsrådet Bengt Göransson! Vi har haft närradion så pass länge – vilket även statsrådet nämnde – att man kan se hur det hela fungerar. När något har skapats och när man har haft det några år kan man se konsekvenserna. Man kan plocka fram positiva och negativa aspekter. Därefter kan förändringar göras. Det är just i denna situation vi befinner oss i dag när nu kulturutskottet föreslår att vi skall se över vissa saker inom närradion.

Anf. 7 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Låt mig bara få göra ett tillägg angående 11 §. Paragrafen gäller inte uteslutande de kommersiella företagens påverkan. Vi har också anledning – det vill jag understryka – att vara vaksamma så att vi inte etablerar en myndighetsradio. Jag är litet ängslig för en radioverksamhet som genomgående skulle ha teman av typen "Bli vän med ditt elverk".

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Svar på interpellation 1987/88:211 om en nordisk miljöhandlingsplan

Anf. 8 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Gunnar Björk har frågat mig om regeringen är beredd att påskynda arbetet med att utarbeta en nordisk miljöhandlingsplan och vidare om regeringen vill arbeta för att en "extrasession" anordnas kring miljöfrågor i Nordiska rådets regi i samband med utskottsmötena i november 1988.

De nordiska miljöministrarna avser att till Nordiska rådets session år 1989 redovisa både ett nordiskt handlingsprogram på miljöområdet och ett särskilt program mot havsföroreningar. Detta innebär en försening jämfört med de ursprungliga planerna. En anledning till denna försening är att endast Sverige har underlag i form av nationella planer på bl. a. havsföroreningsområdet. Det hittills redovisade utkastet till handlingsprogram motsvarade bl. a. därför inte de krav vi måste ställa. Därför beslutades om ytterligare tid för att arbeta fram ett nytt program.

Den svenska regeringen, som nu har ordförandeskapet i ministerrådet, har tagit initiativ till att intensifiera arbetet med att ta fram ett gemensamt nordiskt program på miljöområdet. Målsättningen är att presentera ett program som anger mål för olika delområden och när dessa mål skall vara uppnådda.

Förutsättningarna för att man skall kunna ta fram ett nordiskt miljöprogram är att varje land tar sitt ansvar för att göra nationella planer och förverkliga de uppsatta målen. För svenskt vidkommande utgör regeringens miljöpolitiska proposition tillsammans med propositionerna på trafikpolitikens, energipolitikens, jordbrukspolitikens och på kulturmiljöns områden en redovisning av hur omsorgen om miljön skall omsättas i handling och i fortsättningen genomsyra varje samhällsområde.

Sverige har således redovisat sitt bidrag till en avgörande förändring, inte minst på de områden som är aktuella i det nordiska samarbetet, dvs. såväl insatserna inom Norden som det gemensamma uppträdandet i internationella förhandlingar.

Vid de överläggningar som ägde rum mellan de nordiska miljöministrarna och parlamentariker i samband med Nordiska rådets session i Oslo kom man överens om att ministerrådet skall redovisa ett förslag till program på miljöområdet i sådan tid att parlamentarikerna skall kunna lämna synpunkter på det i samband med utskottsmötena i november 1988. Om det vid det tillfället skall kallas till en extrasession med Nordiska rådet är i första hand en fråga för Nordiska rådets presidium.

Anf. 9 GUNNAR BJÖRK (c):

Herr talman! Miljöfrågorna i Norden blir alltmer brännande. Det visade de debatter som förekom vid Nordiska rådets session i Oslo för några veckor sedan. Tyvärr verkar det som om avståndet mellan ord och handling fortfarande är alltför stort. Miljöfrågorna är internationella. Miljöförstörelsen känner inga gränser. Det är därför viktigt att initiativ på miljöområdet tas nationellt, nordiskt och internationellt.

Förhoppningen var att miljöministrarna i samband med Nordiska rådets session i Oslo skulle ha lagt fram någon form av handlingsplan för miljöfrågorna och även ett särskilt program mot havsföroreningar. Många talare beklagade vid olika tillfällen under veckan miljöministrarnas brist på handlingskraft på detta område. Enligt planerna, som också miljöminister Birgitta Dahl nu verifierar, kan en plan, med nuvarande inriktning av arbetet, bli klar först till 1989 års session. Jag tycker att det är beklagligt. Svaret visar också att miljöministern inte räknar med att skynda på arbetet. Hon säger att parlamentarikerna i Norden vid utskottsmötena i november kan få lämna sina synpunkter på arbetet. Det som krävs i stället är att vi får fram beslut och konkreta ställningstaganden. Det räcker inte med några allmänt mästrande uttalanden om att parlamentarikerna skall få lämna synpunkter.

Eftersom inget handlingsprogram fanns vid Oslosessionen, tog den nordiska mittengruppen ett initiativ för att kalla till en extra session i samband med höstens utskottsmöten i november som man räknar med att hålla i Danmark. Att det, som Birgitta Dahl säger i sitt svar, är Nordiska rådets presidium som skall fatta beslutet är riktigt. Men det handlar också om att det skall finnas ett färdigt program att behandla. Det gäller nu att Birgitta Dahl sätter till alla klutar och inte försöker skylla på att ämbetsmännen inte har agerat tillräckligt kraftfullt. Det försökte hon nämligen göra i Oslo. Det är ändå regeringarna som skall styra ämbetsmännen på miljöområdet, och inte tvärtom. För att vi skall få en ordentlig nordisk dialog på miljövärdhetsområdet krävs nu konkreta samtal om de problem som förekommer. Då går det inte heller att från svensk sida, kanske ibland i en något överlägsen ton, förklara att vi i Sverige är bäst.

I Norden är tre länder av fem styrda av socialdemokrater. Det är kanske därför ingen tillfällighet att miljöfrågorna hanteras så långsamt som sker i dag. Sverige har tidigare spelat en central roll i det internationella arbetet på miljövärdhetsområdet. Den definitiva inställning som Birgitta Dahl nu visar i sitt svar är ett steg i fel riktning. Den fråga som jag har ställt till miljöministern, om regeringen är beredd att påskynda arbetet för att underlätta en s. k. minisession enligt det förslag som mittenpartierna har framlagt, kvarstår obesvarad efter Birgitta Dahls svar.

Anf. 10 ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! Med ökad tyngd har miljöpolitiken kommit i centrum, och detta gäller inte minst havsföroreningarna. Det var ju bl. a. därför som vi efterlyste den nordiska handlingsplanen för några veckor sedan vid Nordiska rådets möte i Oslo. I denna kammare har vi ofta debatterat utsläpp i havet –

utsläpp som också kommer från våra grannländer. I det sammanhanget vill jag fråga: Hur ser det hela ut och hur angeläget är arbetet?

Några fragment: I Norge förekommer industriutsläpp från bl. a. Glomma-älven, vilka förs genom havsströmmar ner mot vår västkust; Idefjorden på gränsen mellan Sverige och Norge är i stora delar död till följd av de stora utsläppen. Man kan säga att Norge rimligen borde ha samma förutsättningar som Sverige att komma till rätta med de egna utsläppen.

I Finland råder motsvarande förhållanden, och liksom Norge konkurrerar den finländska massindustrin med den svenska på världsmarknaden samtidigt som Finland medger större utsläpp än vi. De gemensamma vattnen Bottenviken och Östersjön är ju starkt förorenade.

Jag kan lägga till ett par ord om Danmark också. Även om folketinget har skärpt lagstiftningen läcker Danmarks jordbruk stora mängder närsalter till det gemensamma havet. Också problemen med bl. a. Köpenhamns reningsverk och utsläpp till Öresund från andra håll har varit utomordentligt stora.

Vår svenska miljöminister har redovisat en miljöproposition som visserligen inte kommer att debatteras här i kammaren förrän de sista dagarna av detta riksmöte – och förslagen innebär ju skärpningar, bra sådana på flera punkter – men ändå kan det väl konstateras att även de föreslagna skärpningarna kommer att vara otillräckliga. Jag skall inte föregripa den diskussionen, men inte heller den handlingsplan mot havsföroreningar och den revision som har varit på tal har ju kommit till stånd.

Den lilla översikt jag gjorde över förhållandena när det gäller våra nordiska grannländer och problemen här i Sverige visar ju att det är stora uppgifter som väntar nationellt lika väl som internationellt och naturligtvis alldeles särskilt på det nordiska planet.

Nu erkänner miljöministern att det inte har blivit någonting av den plan som var utlovad. Den har blivit försenad. Det sägs också att det nu är den svenska regeringen som innehar ordförandeskapet och är ansvarig för ledningen av arbetet samt att man skall ta fram ett gemensamt program. Då blir frågan: Hur och hur snabbt?

Miljöministern säger i svaret att varje land får ta sitt ansvar. Ja, det är i och för sig riktigt, men det kan väl inte enbart vara så? Pondera att något land skulle vara motspänstigt och motsträvt. Skulle detta då innebära att vi inte kan räkna med att det utarbetas en handlingsplan?

För min del menar jag att vi måste sätta press också på våra grannländer. De kan inte få uppleva att det här är någonting de kan anta eller förkasta, utan detta är ett gemensamt ansvar. Naturligtvis har också ledningen för ministerrådet ett särskilt ansvar att se till att det händer saker.

Miljöministern säger att det blir Nordiska rådets presidium som får ta ställning till frågan om det skall bli ett möte i höst eller inte. Mendet är ändå så som Gunnar Björk påpekade, att det ju måste finnas någonting att behandla. Denna fråga, herr talman, blir något av ett test både på ministerrådet och på den ledning som ministerrådet har i miljöfrågorna. Politik handlar om förmåga, men rätt mycket också om vilja, och detta gäller ju i högsta grad miljöpolitiken.

Jag skulle vilja hemställa, herr talman, att miljöministern ändå ger litet på hand. Det bör nu sättas i gång ett så aktivt arbete som det är realistiskt möjligt

att genomföra, så att vi med goda förutsättningar kan ha en extrasession i november, då miljöpolitiken skulle realbehandlas för att den nordiska handlingsplanen snabbare skall kunna komma fram. Detta är nämligen någonting som är angeläget både för Sveriges riksdag och för de samlade nordiska parlamenten.

Anf. 11 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Får jag först säga att skälen till att jag så starkt underströk betydelsen av att de enskilda länderna har nationella handlingsplaner som bas för ett sådant här nordiskt program är av två slag, båda sakliga.

Det ena är att det ju inte blir någonting av åtagandena om de inte är förankrade i konkreta mål för vad man skall göra hemma. Vi vill ju ha ett konkret program, inte ett som bara innehåller vackra deklamationer.

Det andra är att detta uttryckligen var beslutet vid Nordiska rådets session i Helsingfors förra året, när uppdraget gavs till ministerrådet att ta fram program som skulle basera sig på nationella planer. Jag anser att vi skall leva upp till det och har som miljöminister i Sverige sett att vi för vår del har konkreta nationella planer, som kan läggas till grund för framtagande av nordiska planer eller internationella avtal. Detta behövs också t. ex. för att vi skall kunna följa upp de beslut som fattades vid det möte om Östersjön som hölls i Helsingfors nyligen – ett svenskt initiativ. Gunnar Björk, och ett av många svenska initiativ som har tagits under de senaste åren. Vi mötte mycket motstånd, både för att mötet skulle äga rum på ministernivå och för att vi ställde vissa andra krav. Beslutet blev att samtliga länder som deltog till 1989 skulle redovisa nationella program för hur de åtaganden som gjordes skall uppfyllas.

Det tidsschema jag redovisade i mitt svar var det som ministrarna och parlamentarikerna kom överens om i Oslo, nämligen att ta fram ett program som var färdigt så att parlamentarikerna skulle få tillfälle att konkret delta i utformningen av det slutliga programmet vid mötet i november. Det jag redovisade var alltså ett referat av de saker vi kom överens om.

Omedelbart efter det att vi återvänt hem har vi emellertid från svensk sida satt i gång ett arbete som innebär att vi följer ett betydligt snabbare tidsschema. Jag har redan skrivit till mina nordiska kolleger och föreslagit att vi genast skall tillsätta en gemensam arbetsgrupp på statssekreterarnivå, eller i varje fall en grupp ledd av statssekreterare, med uppgift att ta fram ett program som skall kunna diskuteras av ministrarna vid ett möte i augusti i år. Förslaget skall alltså, om det finns god vilja på alla håll, kunna vara färdigt så att man i och för sig, om man kommer fram till att så skall ske, kan ha en extrasession och ta beslut redan i november. Den inriktningen har det arbete som vi redan har inlett – en inriktning som vi skrivit till våra kolleger att vi bör enas om.

Vi har också redan satt i gång ett konkret arbete för att ta fram förslag till ett sådant program. Bland de olika ting som detta innehåller, och som vi själva arbetar med och tänker inleda diskussioner med våra kolleger om, märks särskilda konkreta insatser i gränsområdena när det gäller havsförorenningar. Det gäller t. ex. samarbete mellan Norge och Sverige om Idefjorden, Glomma och Bohuskusten, mellan Danmark och Sverige om Öresund,

mellan Danmark, Norge och Sverige om Kattegatt och Skagerrak och mellan Finland och Sverige inte minst vad beträffar Outokumpu och massa- och pappersindustrins klorutsläpp.

Jag vill också säga att det är utomordentligt viktigt att vi kan komma överens för att vi skall kunna uppträda gemensamt i internationella förhandlingar. Här verkar nu Sverige i hög grad pådrivande, både när det gäller luftföroreningar och när det gäller vattenföroreningar. Det är ett mycket mödosamt arbete. Vi har t. ex. inte de andra länderna med oss då det gäller just massaindustrins klorutsläpp, och vi har inte mer än Danmark av de nordiska länderna med oss när det gäller kväveförhandlingarna.

Att Danmark är med oss beror på att det danska folketinget – oppositionen, ledd av socialdemokraterna – har tvingat den borgerliga regeringen att gå med på de krav som vi vill driva i kväveförhandlingarna.

Med bestämdhet tillbakavisar jag påståendet att vi inte skulle uppträda aktivt i det internationella förhandlingsarbetet, för det gör vi. Men arbetet är mödosamt och det har hittills gett alldeles för dåliga resultat. Vi tänker emellertid inte ge upp, utan vi tänker fortsätta detta mödosamma pådrivande arbete. Det skulle vara till mycket stor nytta i detta sammanhang, om det gick att få till stånd konkreta nordiska åtaganden. På det sättet skulle vi kunna förbättra situationen i våra egna länder och inom Norden. Vi skulle också kunna uppträda gemensamt i internationella förhandlingar i fortsättningen.

Anf. 12 GUNNAR BJÖRK (c):

Herr talman! När det gäller Östersjöfrågorna är läget bra. Men nu gäller det att liksom höja den politiska ribban i miljöpolitiken. Vi får inte slå oss till ro och hänvisa till att vi nu, omedelbart efter Nordiska rådets session, har satt fart på statssekreterarna. Det är ju faktiskt hög tid att så sker – detta borde för övrigt ha skett tidigare.

Beträffande handlingskraften vill jag framhålla att det inte imponerar särskilt mycket att höra att man efter nämnda session har satt fart på statssekreterarna – man kan fråga sig hur det har varit med den här saken tidigare.

Det kan ju inte vara så, att regeringen är nöjd med det sätt på vilket arbetet hittills har skötts. Men om man nu snabbar på arbetet, vilket jag anser vara helt nödvändigt, bör detta ske i så pass god tid att även det organ som handlägger dessa frågor kan hinna med hanteringen, dvs. social- och miljöutskottet.

Jag har en känsla av att det väckte ett visst uppseende att Birgitta Dahl mer eller mindre skyllde på ämbetsmännens otillräckliga hantering av frågan. Rent allmänt har man en känsla av att de socialdemokratiska partierna i Norden är på stark reträtt. Men de sitter ju ändå – även om de i och för sig har en ganska svag ställning – med i tre olika regeringar. Man kan fråga sig om det är dessa partier som bromsar upp det här arbetet.

Jag har inte fått klart för mig hur det hela förhåller sig. Tycker regeringen att det vore bra om vi fick en minisession, där dessa frågor kunde tas upp? Är ministern beredd att till samordningsminister Mats Hellström framföra kravet på att man borde arbeta i nämnda riktning? Är Birgitta Dahl beredd att se till att erforderligt material finns tillgängligt, och vad har regeringen

egentligen för ambitioner på denna punkt? Jag tycker, som sagt, att det är aningen dunkelt hur det förhåller sig i dessa avseenden.

Anf. 13 ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! På en punkt är vi ändå överens i den här debatten. Vi är nämligen ense om att resultatet hittills inte varit tillräckliga. Vidare måste man göra utomordentligt stora ansträngningar för att kunna komma längre i detta arbete. Vi behöver stötta varandra. Det må vara att t. ex. den danska oppositionen då måste köra över sin regering. Det finns ju olika vägar att gå. Inom parentes vill jag tillägga att det inom den danska oppositionen också finns liberala krafter, och det gör ju inte saken sämre.

Statsrådet säger att de nationella handlingsplanerna måste vara konkreta om de skall kunna leda någon vart. Det är naturligtvis riktigt. Poängen med det jag sade förut var ju att det inte bara skall vara det här villkoret som skall uppfyllas. Vi kan råka ut för att något land obstruerar, och det måste till varje pris undvikas. Det är ju därför som det behövs extra åtgärder. Det behövs också många extra möten. Jag tror att statsrådet Dahl faktiskt behöver stressa sina kolleger ännu mer än som hittills har varit fallet.

Jag vill ändå tacka miljöministern för den komplettering hon gjorde i sitt senaste inlägg. Det är bra att både tempot och temperaturen har höjts i detta sammanhang. Vidare har jag fått den uppfattningen att mötet i augusti kan bli så innehållsrikt att man redan nu kan spekulera i att det är rimligt att ha ett möte i november. Därför tar jag det hittills sagda som ett löfte om att någonting sådant skulle kunna vara möjligt. Även inriktningen i detta sammanhang uppfattade jag som relevant till sitt innehåll. Jag har ingen invändning på den punkten.

Till sist bara en allmän synpunkt. Det gäller nordiskt samarbete över huvud taget. Vi i rådet har ju en tendens att ibland fatta stora heroiska beslut, som alla kan vara vällovliga. Men sedan är det ganska dåligt ställt med uppföljningen. Jag har en känsla av att ministerrådet sammantaget har ett ansvar i detta avseende. Dessutom kan man registrera att det har förekommit brister genom åren. Jag tror därför att just uppföljningen av fattade beslut blir en av våra viktigaste uppgifter i den nordiska politiken. Det gäller inte minst på miljöområdet, där det är angeläget att man kommer till snabba resultat.

Anf. 14 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Om jag tillåts recensera vad mina två meddebattörer har sagt, så får jag säga att jag tycker att Elver Jonsson har intagit en betydligt mer konstruktiv attityd i den här diskussionen än Gunnar Björk. Det gör mig litet bekymrad att Gunnar Björk tycker att det är nödvändigt att trampa vatten på det här sättet.

Alla som var på Nordiska rådets möte vet att jag klart och tydligt sade att den svenska regeringen och jag själv tycker att det är mycket trist att vi inte kommit längre och att vi borde ha nått mycket bättre resultat.

Så fort som Nordiska rådets möte hade avslutats tog jag en rad initiativ för att skynda på arbetet – mer än vad parlamentarikerna krävde när vi hade möte i social- och miljöutskottet. Då var de nöjda med att vi sade att man

*Om Saabs etablering
på Kockumsområdet i
Malmö*

skulle kunna få ett förslag till plan färdigt till utskottsmötena i november där de aktivt kunde få delta i arbetet, med inriktning på att vi skulle fatta beslut vid nästa session år 1989.

Det arbete som vi nu har satt i gång här hemma i syfte att, som Elver Jonsson sade, stressa våra kolleger om det behövs, siktar till att vi redan till sommaren skall ha ett mycket konkret första utkast klart. Vid det ministermöte som jag nu har föreslagit skall äga rum i augusti skall vi kunna ta ställning till detta så att man om möjligt skall kunna ha en extra session och då ha ett konkret förslag framme.

Det råder inget tvivel om att den svenska regeringen tycker att vi borde haft ett sådant här förslag färdigt redan i år och kunnat ta ställning till det. Omedelbart efter Helsingforsmötet fick ämbetsmannakommittén på normalt sätt ett sådant uppdrag. Det var naturligtvis tråkigt att konstatera att det material som förelåg i höstas inte räckte till för den typ av konkreta åtaganden som vi anser vara nödvändiga.

Jag är den första att än en gång säga att vi redan borde ha varit färdiga. Nu är arbetet inriktat på att vi så snabbt som möjligt skall få den typ av konkreta handlingsprogram som är nödvändiga för det fortsatta arbetet, med därtill knutna speciella program för olika områden, exempelvis havsföroreningarna.

Jag delar Elver Jonssons uppfattning att det behövs en betydande skärpning i det nordiska samarbetet när det gäller konkret handling.

Anf. 15 GUNNAR BJÖRK (c):

Herr talman! När det gäller Birgitta Dahl som recensent på miljöområdet är jag inte helt imponerad. Vad Birgitta Dahl sade på Nordiska rådets möte uppfattades ändå som att hon kritiserade ämbetsmännen för att man inte hade kommit tillräckligt långt.

Det är bra att man nu omedelbart tar itu med frågorna. Det är bara synd att det sker så sent. Om denna debatt har lett till en attitydförändring från regeringens sida så är det bra.

Anf. 16 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Det är inte någon attitydförändring från den svenska regeringens sida – vi har drivit detta hela tiden. Det var i och med Nordiska rådets möte i år som vi anförtröddes ordförandeskapet i ministerrådet och därmed fick möjlighet att ta ytterligare initiativ, utöver de krav vi rest vid de överläggningar som har hållits under det gångna året. Denna möjlighet har vi utnyttjat omedelbart.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på interpellation 1987/88:213 om Saabs etablering på Kockumsområdet i Malmö

Anf. 17 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Alf Svensson har frågat mig vilka åtgärder regeringen avser att vidta med anledning av att koncessionsnämnden för miljöskydd har

meddelat ett beslut beträffande Saabs industrier på Kockumsområdet som inte synes stå i överensstämmelse med de miljöpolitiska mål som regeringens miljöpolitiska proposition innehåller.

Det är enligt regeringens mening självklart att de riktlinjer för miljöpolitiken som anges i den miljöpolitiska propositionen gäller.

För tillstånd till en verksamhet såsom den ifrågavarande bör mycket stränga miljökrav uppställas. Verksamheten är lokaliserad till ett storstadsområde. Det är utomordentligt viktigt att utsläppen från en sådan anläggning nedbringas till en så låg nivå att människors hälsa och miljö inte riskerar att skadas.

Tiden för överklagande av koncessionsnämndens beslut har ännu inte utgått. Om beslutet överklagas kommer regeringen i vederbörlig ordning att behandla ärendet.

Anf. 18 ALF SVENSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Birgitta Dahl för svaret på interpellationen.

Koncessionsnämnden har gett Saab rätt att släppa ut 65 ton lösningsmedel och 500 kg freon på Kockumsområdet i Malmö. Jag anser att det är en ren skandal.

Birgitta Dahl säger i interpellationssvaret att mycket stränga miljökrav bör ställas på Saabs verksamhet. Vi kan nu konstatera att koncessionsnämnden inte brytt sig särdeles mycket om att ställa sådana stränga krav. Inte kan väl Birgitta Dahl mena att koncessionsnämndens klartecken till utsläpp av 65 ton lösningsmedel är något tecken på att man har mycket stränga krav, alldenstund det finns reningsteknik.

Vidare säger Birgitta Dahl i svaret att det är utomordentligt viktigt att utsläppen nedbringas till en så låg nivå att människors hälsa och miljö inte riskerar att skadas. Någon risk för skador får alltså inte finnas. Då ter sig koncessionsnämndens beslut nära nog som ett hångrin rakt i ansiktet på malmöborna. Det kan ju ändå inte vara så att koncessionsnämnden tror – och det förmodar jag att inte heller Birgitta Dahl gör – att människors hälsa och miljö inte skadas av 65 ton lösningsmedel. Faktum är att koncessionsnämnden tillstår att både människor och miljö tar skada. I beslutet finns nämligen en rekommendation att man inte skall bygga bostäder i närheten av dessa utsläpp. Där finns alltså en insikt.

Statsrådet Dahl säger vidare att om beslutet överklagas, skall regeringen "i vederbörlig ordning" behandla ärendet. Vad är nu detta för passivitetens miljöpolitik? Inte sitter väl miljöministern och väntar på överklaganden. Det handlar här inte om vilket ärende som helst. Regeringen har gett subventioner till en Saabfabrik, och då skall väl i rimlighetens namn inte de som överklagar koncessionsnämndens beslut vara de som styr miljöpolitiken. Den skall självfallet vara garanterad i själva etableringsbeslutet.

Herr talman! Jag har många gånger sagt att Birgitta Dahl har driv i steget. Men i detta ärende tycker jag att miljöministern har satt sig på åskådarläktaren och tittar på hur det spelas på planen om människors hälsa och miljö. Domaren – koncessionsnämnden – har tydligen missuppfattat sin uppgift.

Man är benägen att hojta: "Ut med domaren!"

Jag kan inte tänka mig annat än att Birgitta Dahl nu reser sig och ryter till, oavsett om det blir överklaganden eller inte. Nu vet vi att ärendet överklagats av kommunstyrelsen i Malmö – jag tror att det skedde nu i onsdags. Ärendet kommer alltså till regeringen. Men även om så inte hade skett, kan jag inte tro att Birgitta Dahl hade varit nöjd med koncessionsnämndens beslut, trots att interpellationssvaret faktiskt kan tolkas som om hon är det.

Anf. 19 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka Alf Svensson för att han har satt i gång den här debatten genom att interpellera i ärendet. Det tycker jag är positivt, eftersom det i dag bedrivs en argumentation i Malmö som är fientlig mot utveckling och industriell verksamhet på ett sätt som inte har skådats sedan lång tid tillbaka. Jag förstår att Alf Svensson, som i dag slåss för sitt politiska liv här i riksdagen, ser på Sverige med ett förstoringsglas för att hitta poänger.

I interpellationen står det att Saab skall förläggas till ett naturskönt område. Alf Svensson: Man kan få intrycket att det finns en park där man skall börja såga ned träd, så att de professionella trädskramarna kan kallas också till Malmö för att agera. Här rör det sig om ett gammalt varvsområde. Det har funnits varv och tung industri där i 100 år. Upptäckte inte Alf Svensson detta då han var där nere för en tid sedan?

Herr talman! Alf Svenssons nya miljöintresse tål verkligen att diskuteras. För inte så länge sedan hade vi en votering här i riksdagen angående Kockums framtid. Då röstade Alf Svensson för att Kockums fartysproduktion skulle vara kvar. Då släpptes det ut 400 ton kolväten per år. Nu tar Alf Svensson i så att det knakar när det handlar om 30 ton. För att ta ned den här debatten litet grand till vad det handlar om vill jag säga att vi visserligen skall ha en bra miljö, men i debatten förekommer det siffror som jag tror att folk har svårt att förstå. Jag roade mig i går med att se på en karta och drog en linje 1 kilometer från min bostad i Malmö. Då fann jag att det finns 15 bensinmackar inom området. Enligt de uppgifter som jag har fått från Chalmers i Göteborg motsvarar Saabs utsläpp på 30 ton år 1992 utsläppen i dag från tre bensinmackar. Jag hoppas att detta är en nyhet även för Alf Svensson. Skall vi över huvud taget ha industriell verksamhet i det här landet? När man lyssnar på Alf Svensson och hans kolleger ställer man sig verkligen den frågan.

Alf Svensson har också när det gäller lösningsmedel påstått att förhållandena är speciellt besvärliga i Malmö. Detta är faktiskt inte sant. Malmö släpper i förhållande till sitt invånarantal och sin yta ut en mindre mängd kolväten än andra städer i Sverige. Låt mig ta ett exempel. Malmö, som har ungefär 230 000 invånare, släpper ut 6 000 ton kolväten, medan Göteborg, som kanske är en halv gång större än Malmö, 1984 släppte ut 19 000 ton, varav Volvo stod för hälften.

Sedan försöker Alf Svensson skrämja malmöborna genom att säga att lungcancerfrekvensen är hög nere i Malmö. Det är riktigt, men det finns en hel del reservationer. Enligt professor Lars Janzon vid Malmö Allmänna sjukhus, som jag talade med i går, beror det framför allt på att malmöborna

av en egendomlig anledning röker mer än andra. Men, sade han, det intressanta är att det höga talet gäller framför allt män födda före år 1915. Räknar man med de människor som är födda senare än 1915, kan man konstatera att lungcancerfrekvensen inte är högre i Malmö än i andra städer.

Den här debatten riskerar att råka ut för en inflation av siffror, men låt mig nämna något om hur utvecklingen har gått framåt inom renings- och miljötekniken.

I Burlöv, en kommun strax utanför Malmö, där Saab i dag ligger tillverkas eller sammansätts 35 000 bilar. Man har tillstånd att släppa ut 100 ton kolväten, men man släpper ut bara 80 ton. Saabs produktion vid den nya fabriken nere i Malmö kommer att vara dubbelt så stor, men utsläppen kommer att uppgå till bara 30 ton år 1992.

Det finns i dag mängder av industrier i Malmö som släpper ut betydligt mer än vad Saab kommer att göra, och jag är säker på att utvecklingen går i riktning mot att utsläppen kommer att minskas så, att de ganska snabbt understiger 30 ton. De erfarenheter som gjorts och de testförsök som man i dag ser resultatet av pekar i den riktningen.

Herr talman! Jag vill till sist ställa en fråga till statsrådet Dahl. Det har i debatten sagts att Malmö kommun och regeringen nu har bundit sig på ett sådant sätt att Saab under alla förhållanden kommer att få lov att bygga en etapp 2, som innefattar även lackering av bilar. Min fråga är: Kan regeringen och kommunen säga nej, om det visar sig att Saab i denna etapp inte uppfyller de miljökrav som man kan anse sig ha rätt att ställa?

Anf. 20 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Låt mig börja med att ge Sten Andersson i Malmö ett klart svar på den frågan. Det sägs uttryckligen i regeringens beslut i prövningen enligt 136 a § att man icke därmed tar ställning till det andra steget. Det är ett mycket viktigt konstaterande.

I övrigt vill jag inte lägga mig i trätan mellan Sten Andersson och Alf Svensson. Jag har mycket litet gemensamt med Sten Andersson vad gäller synen på miljöfrågorna, vilkas allvar han hela tiden försöker underskatta.

Jag vill vidare för Alf Svensson som ledamot i den lagstiftande församlingen peka på två punkter som gäller lagstiftningen på det här området. För det första: för att ett ärende skall prövas i regeringen måste det överklagas. För det andra: för att jag skall kunna vara föredragande och med full kraft och utan några hämningar kunna bedöma det ärendet måste jag avhålla mig från att nu kommentera koncessionsnämndens beslut. Jag tror att även Alf Svensson är intresserad av att jag behåller möjligheten till en självständig prövning, med tanke på att interpellationssvaret utformades för att komma Alf Svensson till handa i tid men det nu står klart att ärendet faktiskt är överklagat.

Malmö kommun kunde ha stoppat lokaliseringen av verksamheten genom att inlägga sitt veto. Det har man inte gjort, utan man har sagt ja till lokaliseringen under förutsättning att bästa möjliga teknik tillämpas. I regeringens beslut i lokaliseringsärendet sägs uttryckligen att bolaget skall vara skyldigt att tillämpa bästa tillgängliga teknik och i övrigt vidta de åtgärder som erfordras från miljöskyddssynpunkt för att hålla utsläppen av

föreningar på en så låg nivå som möjligt. Anläggningarna skall projekteras och planeras på ett sådant sätt att installation underlättas av sådan reningsutrustning som kan komma att föreskrivas.

Regeringen har nyligen förelagt riksdagen en proposition om miljöpolitiken. I inledningen till avsnitt 10, om miljöskyddets regelsystem och organisation, säger regeringen uttryckligen att miljöhänsynen skall ges en ökad tyngd vid tillämpningen av miljöskyddslagen. Denna inriktning kommer givetvis att vara vägledande för regeringen vid alla följande beslut i ärenden av den här karaktären.

Jag vill dessutom till den här diskussionen foga en kommentar som jag anser är mycket viktig. För ett par veckor sedan besökte jag Rönnskärsverken, där man berättade för mig hur det kom sig att Rönnskärsverken för 60 år sedan lokaliserades till en ö i Östersjön. Skälet härtill var att man ansåg att luften och havet kunde användas som kloaker för att ta emot utsläpp som man visste var farliga för människor. Därefter har vi fått lägga ner mycket arbete för att rena luft och hav från de skadeverkningar som den här synen har lett till. Det är länge sedan vi skärpte kraven på industrier när det gäller att klara den uppgiften.

Jag anser emellertid att den långsiktiga uppgiften måste vara att teknikutvecklingen i all verksamhet skall drivas så långt att industriell eller annan verksamhet inte skall ge upphov till utsläpp som tvingar oss att skilja arbetsplatser och bostadsområden åt. Om man accepterar att arbetsplatser är så farliga, innebär det för det första en farlig arbetsmiljö för dem som arbetar där, för det andra utsläpp till luft och vatten som hotar människors hälsa och miljö, för det tredje att vi tvingas planera och bygga bostadsområden som är utarmade på något av det viktigaste som finns i mänskligt liv, nämligen arbete.

Jag säger detta med mycket stort allvar, för det betyder att vi nu måste gripa oss an med en sorts teknikutveckling som kommer att leda till helt andra processer och tekniker i all mänsklig verksamhet än vad vi hittills har nöjt oss med.

För att gå till det som här är aktuellt vill jag säga att lösningsmedlen ju hör till de största miljöproblemen vi har, både för arbetsmiljön och för den yttre miljön. Och när det gäller freoner betraktar vi ju problemet som så allvarligt att Sveriges regering som den första i världen har lagt fram ett förslag om hur vi på kort tid helt skall avveckla all användning av freon.

Anf. 21 ALF SVENSSON (c):

Herr talman! Jag tackar Birgitta Dahl särskilt för det hedervärda uttalandet att arbetsplatserna skall vara av sådan karaktär att man kan ha boendemiljö alldeles i närheten. Det visar ju att koncessionsnämnden har farit vilse, eftersom koncessionsnämnden tydligen har den reservationen i sitt beslut, att Malmö stad inte bör planera boende i närheten av Saabfabriken.

Jag är också klar över att ärendet nu måste ha sin gång och att statsrådet Dahl får vänta och se vad som kan göras sedan överklagandena har skett. Men jag tyckte, och tycker fortfarande, att man i samband med det här etableringsbeslutet – och regeringens subvention och lotsandet av Saab till Kockumsområdet – borde ha slagit fast detta villkor definitivt, så att det inte

hade funnits någon möjlighet för koncessionsnämnden att formulera sig som man nu har gjort. Jag är alltså mycket förvånad över att koncessionsnämnden, när en ny industri etablerar sig på ett område som detta, ändå anser sig ha möjlighet att fatta ett sådant här, som jag ser det, slentrianmässigt miljöbeslut.

Sedan måste jag, herr talman, något kommentera vad Sten Andersson i Malmö sade. Man får tacka sin skapare för att inte Sten Andersson i Malmö är miljöminister, för det hade varit förödande. Han står här och säger att det är något nytt miljöintresse som jag har visat. Det är mycket gammalt. Och det famösa är ju att Sten Andersson inte visar något miljöintresse alls. Nu tycker jag att Sten Andersson skall åka hem till Malmö och ta sin ledare Joakim Ollén i hampan, för han har ju överklagat koncessionsnämndens beslut – och det måste stå helt i strid med vad Sten Andersson kan tänka sig, såvitt jag förstår.

Jag vill också säga att jag tycker att detta område som ligger utmed Öresund, med utsikt över vattnet, är vackert och naturskönt beläget.

Beträffande jämförelsen med bensinmackarna trodde jag att Sten Andersson höll sig så pass underrättad om besluten här i kammaren och den debatt som förs, att han kände till att det jobbas frenetiskt när det gäller problemet med bensinmackarna. Statsrådet Dahl har ju sett till att det finns beslut om att man skall återvinna ångorna från bensinmackarna. Det är ju också vad som sker på en del håll, exempelvis i Göteborg. Det är alltså ett förfärligt uselt argument att säga att så och så många mackar släpper ut lika mycket som vad koncessionsnämnden här har beslutat om.

Nej, Sten Andersson håller sig med det gamla åsneresonemanget i miljöpolitiken: Orkar vi det, så orkar vi det. Jag må säga att jag hoppas innerligt att hans moderata kolleger i kammaren tar avstånd från hans syn på miljön. Annars är det förödande.

Anf. 22 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Statsrådet Dahl säger först att hon inte delar min uppfattning, men sedan för hon samma resonemang om att vi trots allt måste ha en industri, som vi förvisso av miljöskäl skall ställa stora krav på. Så jag förstår inte varför statsrådet sade på det viset. Jag tror inte att det finns någon större skillnad mellan hennes och min uppfattning i den här frågan.

Alf Svensson har nu gjort sig till talesman för en bättre miljö i Malmö. Men bläcket har väl knappt hunnit torka på beslutet, sedan vi bestämde att inte längre ha kvar Kockums som fartygsproducent i Malmö. Då röstade Alf Svensson för att vi skulle ha Kockums kvar som tillverkare av civila handelsfartyg, med utsläpp runt 400 ton kolväten.

Jag må säga att Alf Svenssons miljömedvetande har vaknat ganska snabbt. Jag tror att det beror framför allt på att vi har en viss aktivitet den tredje söndagen i september det här året.

Sedan försöker Alf Svensson ta poäng genom att visa på någon osämja mellan mig och Joakim Ollén i Malmö. Han har ju överklagat det beslut som Sten Andersson står här och försvarar i dag, säger Alf Svensson.

Det är inte riktigt med sanningen överensstämmande. Det som har överklagats är den del av beslutet som gäller 65 ton, och man har sagt att

samma restriktioner för utsläppen borde gälla redan från början, i och med att det är en ny fabrik. Man har accepterat de 30 tonnen, och 30 ton är faktiskt litet.

Vad beträffar bensinmackar vill jag säga att alla inte har utrustning för att samla in bensinångorna. Men när jag tog exemplet med bensinmackarna gjorde jag det för att människor skall förstå litet grand vad det handlar om. Här är det fråga om en arbetsplats med 1 000 anställda, där man kommer ner till 30 tons kolväteutsläpp om fyra år. Det skall då jämföras med den arbetsplats som Alf Svensson själv ville ha för inte länge sedan, som släppte ut 15 gånger mer.

Herr talman! Jag tycker förvisso att det är viktigt att vi får en god miljö, men det är också viktigt att vi har några jobb att gå till. Vi kan göra vilka uttalanden och deklARATIONER vi vill här i riksdagen, men fortfarande innebär ändå industriell verksamhet någon påverkan på miljön.

Att säga att vi bara skall ha företag som inte släpper ut någonting alls är naivitet på högsta nivå. Vi skall kämpa för att miljön skall bli så bra som möjligt, men att inbilla folk att vi kan ha industrier som inte släpper ut någonting är fegt, och det är förödande.

Anf. 23 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! På en punkt kan jag glädja Sten Andersson med att jag helt och fullt instämmer med honom, och det är när han säger att han ingenting förstår.

Anf. 24 ALF SVENSSON (c):

Herr talman! Jag skulle vilja råda Sten Andersson i Malmö att göra en utflykt nu under påskuppehållet till firman Zeol i Lund. Där kan man berätta för honom att man har ordnat rening för Tetrapak av 30 000 m³ luft, att man har en anläggning som nu testas hos Volvo och som återvinner utsläppen samt att man kommer att vara färdig med testet före semestern.

Det är en ny teknik som lovar väldigt mycket. Så det finns all anledning att slåss för en teknik som finns, som redan är etablerad på en del håll och som finns alldeles i närheten av Kockumsområdet.

Sten Andersson resonerar på ett sällsamt sätt. Att jag pläderade för att vi skulle ha ett varv i Sverige – det var litet svårt för Sten Andersson i Malmö de dagarna då den diskussionen gick, märkte man – var väl inte detsamma som att jag kunde acceptera den mängd föroreningar som Kockums varv i Malmö då släppte ut.

Jag är fullständigt säker på, Sten Andersson, att om Kockums Varv hade varit kvar som varvsindustri, hade både en och annan moderat – helt uppenbart inte alla – och många andra som är måna om miljön sett till att det också hade ställts resoluta krav på varvsindustrin.

Anf. 25 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Först måste jag säga att jag är besviken på statsrådet Dahl. Statsrådet står här och säger att jag inte begriper någonting. Jag försöker i alla fall försvara det ställningstagande som hennes regering själv har redogjort för i denna riksdag. Jag försöker försvara det, och jag vill att det

skall komma ut i debatten vad det egentligen handlar om. Jag kan tänka mig att hennes kollega fyra rader längre bak inte är helt förtjust i den argumentationsteknik som statsrådet Dahl nu tillämpade.

Sedan vill jag vända mig till Alf Svensson med anledning av hans industriella mästestycke, dvs. hans försök att försvara varför han ville ha Kockums Varv kvar. Inom parentes kan jag säga, herr talman, att jag inte hade några problem under de dagar vi diskuterade detta. Det måste finnas ett visst politiskt kurage även hos en enskild riksdagsledamot, men det finns tydligen inte hos alla.

Alf Svensson säger här att han är övertygad om att Kockums Varv, och andra varv också för den delen, framöver skulle börja släppa ut mycket mindre. Jag vet inte vilken kännedom Alf Svensson har om varvsverksamhet, men jag kan konstatera att den i varje fall inte är omfattande.

Om man skulle ha begärt en rening – som någorlunda skulle ligga i klass med den som Saab nu kommer att presentera – av Kockums Varv i Malmö, såsom det såg ut strax innan det lades ned, måste man vara släkt med Walt Disney's Joakim von Anka för att besitta de ekonomiska resurserna. Det är helt omöjligt, Alf Svensson, att ett varv där man bygger båtar i 350 000-tonsklassen skulle kunna bygga in allt under ett tak.

Herr talman! Om det mot förmodan skulle visa sig att Alf Svensson har rätt, tycker jag att han när han nu får lämna riksdagen i september 1988 skall söka sig till varvsindustrin. Om Alf Svensson har rätt så kommer han att få stor framgång inom den verksamheten.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellation 1987/88:199 om gruvnäringen

Anf. 26 Industriminister THAGE G PETERSON:

Herr talman! Börje Hörnlund har frågat mig om det är ett nationellt intresse att bibehålla och utveckla gruvnäringen enligt Boliden Minerals investeringsplaner och om jag i så fall är beredd att försöka uppnå en överenskommelse med företaget, som gör att Boliden Mineral garanterar att företagets planerade gruvinvesteringar kommer till utförande.

Som svar på Börje Hörnlunds frågor upprepar jag här mycket gärna de besked jag lämnade i onsdags om det betydande investeringsprogram som blir följderna av regeringens uppgörelse med Boliden.

Överenskommelsen mellan regeringen och Boliden innebär att bolaget kommer att investera sammanlagt 1,7 miljarder kronor i 15 olika gruvprojekt inom det regionalpolitiska stödområdet och i Bergslagen. Huvuddelen av investeringarna kommer att genomföras under de närmaste åren. Staten medverkar i finansieringen av gruvinvesteringarna med 314 milj. kr. i form av lokaliseringstöd. Vidare får Boliden möjlighet att använda investeringsfondsmedel. Ungefär hälften av de totala investeringarna kommer att genomföras i Västerbottens län.

Flera av Bolidens gruvor är snart tömda på malm. Avsikten med de planerade investeringarna är bl. a. att ta fram ytterligare malmbas för en

fortsatt gruvdrift. Därigenom kan också sysselsättningen i bolagets gruvverksamhet framöver värnas.

I samband med överenskommelsen har Trelleborg/Bolidenkongcernen förbundit sig att genom egna projekt och andra ansträngningar söka komplettera näringslivsstrukturen inom berörda regioner.

Jag ser med stor tillfredsställelse på den uppgörelse vi nått fram till i överläggningarna med Boliden. Det omfattande investeringsprogrammet utgör en god grund för fortsatt utveckling av svensk gruvnäring, vilket också är av stor betydelse för sysselsättningen på regionalpolitiskt viktiga orter.

Anf. 27 BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret.

Trelleborgskongcernens VD, Rune Andersson, har hållit ett tal om fördelarna med att vara företagare i norr. Han framhåller bl. a. att "industrins produktivitet genomgående är något högre i Norrland". Han säger vidare: "Utvecklingen har vänt, realismen har återkommit. Det planeras inga nya Stålverk 80." Personligen skulle jag önska att den regionalpolitiskt ansvarige ministern visade något litet av samma offensiva inriktning.

Gruvnäringen betyder mycket för utvecklingen, boendet och servicen i berörda bygder. Utredningar visar att varje gruvjobb ger – inkl. transporter, service, förädling m. m. – hela 3,8 arbetstillfällen.

Jag vill i det här sammanhanget fråga industriministern:

Några projekt som Boliden ursprungligen förde fram är inte med i överenskommelsen mellan regeringen och Boliden. Anser Thage G Peterson att de projekten kan diskuteras i ett senare skede?

Gruvnäringen har länge efterfrågat klara spelregler för näringen – regler under en längre tid, några år. Anser industriministern att det är ett rimligt krav?

Eftersom jag bor i Skellefteå har jag genom åren haft många kontakter och samtal med Bolidenbolagets representanter. Jag vet därför att Trelleborgsgruppen, dvs. Trelleborg/Ahlsells/Boliden, diskuterar att flytta ett flertal industriprojekt till norra länsdelen liksom till delar av Norrbotten, vilket medför att ett antal såväl mindre som ganska stora företag etableras till stödområdet.

Eftersom det är fart på Trelleborgsgruppen är det också viktigt att samhället, bl. a. industridepartementet, fattar snabba beslut när projekten förs fram.

Rune Anderssons tal är värdefullt för Norrland. De konkreta industriobjekten blir än mer värdefulla. När ett företag som Trelleborg går före, kan och kommer detta att leda till efterföljd.

Det finns emellertid en sak att lära av Trelleborg för den regionalpolitiskt ansvarige ministern. Boliden/Ahlsells hade huvudkontor i Stockholm med 180 personer anställda. Det bantades ned till 40 personer. Bl. a. flyttades teknikkompetensen upp till gruvförvaltningen. Sedermera har Boliden beslutat att det återstående lilla huvudkontoret skall flyttas till Trelleborg.

Tänk om industriministern och regeringen i övrigt hade litet av denna inställning! Tyvärr är det oftast tvärtom!

Jag vill ställa ytterligare en fråga: Är industriministern beredd att medverka till att Trelleborg får samma goda villkor som Volvo och Saab när det gäller frisläpp av investeringsfonder? Volvo och Saab etablerade sig i storstadsområden med villkor som flerdubbelt överstiger vad Boliden erhåller vid insatser i norrländska bygder.

Min sista fråga lyder alltså: Kan Trelleborg/Ahlsells/Boliden erhålla samma villkor just i fråga om investeringsfondsfrisläpp?

Anf. 28 Industriminister THAGE G PETERSON:

Herr talman! Det finns ett gammalt ordspråk som lyder: Surt, sade räven om rönnbären. Det gäller i dag i hög grad Börje Hörnlund. Han verkar på något sätt besviken över att regeringen har träffat en överenskommelse med Boliden, en överenskommelse som innebär att investeringar på 1 700 milj. kr. kommer till stånd, en uppgörelse som regeringen träffat som innebär många räddade jobb men också nya jobb.

Jag hörde inte ett ord om att Börje Hörnlund var glad över denna överenskommelse, inte ett enda ord om att han var tillfredsställd över att regeringen har ansträngt sig för denna insats för gruvnäringen. Jag kan förstå det. Överenskommelsen stämde naturligtvis inte med det talutkast som Börje Hörnlund hade förberett. Kan det vara så att han t. o. m. hade hoppats att en överenskommelse mellan regeringen och Boliden inte skulle ha kommit till stånd, i varje fall inte före denna interpellationsdebatt? Luften gick på något sätt ur argumentationen.

Jag måste säga: Jag är besviken, herr talman, för att inte en av Västerbottens företrädare yttrade ett enda ord av tillfredsställelse över insatsen i Västerbotten. Det var tvärtom en fortsättning på kritiken mot regeringen.

Runc Andersson, koncernchefen i Trelleborg, har upprepat vad jag har sagt många gånger tidigare i denna talarstol och runt om i landet om fördelarna med etableringar i Norrland och Bergslagen. Jag förstår inte varför inte svenska företag, i en situation då det råder brist på arbetskraft, är snabbare att etablera sig i orter och regioner där det finns arbetskraft. I synnerhet förstår jag inte att man inte passar på att ta hand om arbetskraften när det är industrinedläggelser.

Jag har erbjudit svenska företag, både på industri- och på tjänstesidan, betydligt bättre villkor för etableringar i Norrbotten och Västerbotten än i de diskuterade fallen med Uddevalla och Malmö. Jag har nu sett i tidningarna, efter Norrbottensprogrammet, att man inte tror att svensk industri och svenska tjänsteföretag – banker och försäkringsbolag – har fått goda villkor från regeringen. De har tvärtom fått erbjudande om mycket bättre villkor.

Börje Hörnlund passar på att ge kritik i riksdagens talarstol. Men jag har aldrig läst någon gång att han är ute och försöker skynda på det privata näringslivet att etablera sig i Västerbotten och i Norrbotten.

Han säger nu att han i samtal med Trelleborgs koncernchef Rune Andersson har fått klart för sig att det är ett stort antal investeringsprojekt och företag som Boliden och Trelleborg är beredda att flytta till Västerbotten och Norrbotten. För mig, herr talman, är detta en intressant uppgift. Jag har inte hört den tidigare. Jag träffade Runc Andersson så sent som för 14 dagar

sedan, då vi diskuterade sådana här frågor. Tydligt lämnade han en helt annan information till Börje Hörnlund i Västerbotten än han lämnade till landets industriminister.

Jag skall faktiskt träffa koncernchefen Rune Andersson och VD:n i Boliden Kjell Nilsson vid ett besök i Trelleborg redan den 19 april. Jag skall då fråga dem vad det ligger i Börje Hörnlunds uppgifter här i riksdagen. Och det är klart att jag i så fall skall medverka med goda etableringsvillkor för alla de projekt som Börje Hörnlund har diskuterat fram med Boliden i fråga om Västerbotten och Norrbotten. Jag har den 19 april möjlighet att kontrollera de uppgifter som Börje Hörnlund till min överraskning har lämnat här i Sveriges riksdag om Bolidens benägenhet att etablera och flytta verksamhet till Norrbotten och Västerbotten.

Jag har inte heller märkt att Börje Hörnlund har kritiserat Trelleborg/Boliden för att företaget har flyttat sitt huvudkontor från Stockholm – inte till Skellefteå utan till Trelleborg i Skåne. Jag har inte hört någon kritik från Börje Hörnlund om att företaget har flyttat söderut i stället för norrut. Jag är helt säker på, att om ett statligt företag hade utfört samma bedrift, hade jag fått interpellationer och frågor här i riksdagen.

Varför har inte Börje Hörnlund tagit tillfället i akt att i sina samtal – som han säger sig ha haft – med koncernledningen för Trelleborg/Boliden framföra synpunkten att han hellre hade sett att huvudkontoret hade flyttats till Skellefteå än till Trelleborg. Det hade varit bättre med den direktkontakten i stället för att vänta med kritiken tills han möter industriministern i en debatt i riksdagen.

Anf. 29 BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Thage G Peterson är sig lik: som tre sura rävar!

Jag sade att jag hade haft kontakter med företrädare för Boliden och fått klart för mig vilket arbete det är som pågår inom koncernen. Jag vill inte kritisera Trelleborg för arbetet med huvudkontoret. Det är unikt för ett svenskt stålföretag att banta huvudkontoret och föra ut delfunktioner till länen – många av funktionerna kom upp till oss i Västerbotten. Om företaget sedan vill ha koncernledningen samlad i Trelleborg, så tar jag inte upp en diskussion och riktar mig mot Trelleborgsområdet. Det håller jag mig för god för.

Thage G Peterson hävdar att han aldrig hört att jag gör någonting. I nästa andetag säger han att jag tydligtvis har "talat fram" dessa projekt tillsammans med koncernchefen. Jag har aldrig sagt något sådant, utan jag har blivit underrättad om det arbete som pågår. Jag tänker icke ta åt mig någon ära av detta arbete. När projekten slutligen kommer att genomföras är det Rune Andersson och hans kolleger som bör äras.

Trots ett långt inlägg från industriministerns sida fick jag inte något svar på de kompletterande frågorna. Om Boliden skall ha råd med att investera 1,7 miljarder kronor, samt göra särskilda investeringar i förädlingsledet och dessutom genomföra dessa nylokaliseringar som nu övervägs, är det väldigt viktigt att detta företag, med i och för sig relativt begränsade investeringsfonder, kan medges samma typ av beslut för frisläppande av investeringsfonder som Volvo och Saab tidigare fick. När två av Sveriges rikaste företag

lokaliserade sig till två storstadsregioner, formligen vräkte industriministern och regeringen pengarna över dem. Här har vi ett företag som betyder oerhört mycket för riktigt utsatta regioner. Jag kräver inte mer än att regeringen skall kunna leva upp till samma beslut då det gäller frisläppande av investeringsfonder. När det gäller ersättningar i övrigt har Boliden inte alls fått lika mycket som de båda stora bilföretagen.

Anf. 30 Industriminister THAGE G PETERSON:

Herr talman! Nej, Börje Hörnlund, jag är inte sur. Jag visar t. o. m. här i talarstolen min glädje över att regeringen har nått en överenskommelse med Boliden. Jag är glad och tillfredsställd över att detta, med regeringens insatser, innebär en investering på 1 700 miljoner i gruvnäringen, många räddade arbetstillfällen och t. o. m. nya arbetstillfällen. Jag har alltså uttryckt min glädje över detta. Men Börje Hörnlund har inte gjort det. Jag menar att regeringen med sina insatser har skapat en framtidstro för gruvnäringen i Västerbotten. Börje Hörnlund kan nu åka omkring i sin valkrets och säga att tack vare industriministerns och den socialdemokratiska regeringens uppgörelse med Boliden kan vi nu planera för framtiden i gruvorna.

Jag noterar att Börje Hörnlund slår till reträtt beträffande sina kontakter med Trelleborgsledningen. Han talade i sitt senaste inlägg allmänt om att han inte skall ta åt sig äran för dessa investeringar och företagsetableringar som skall komma till stånd i Norrbotten och Västerbotten. Men jag är nyfiken, Börje Hörnlund, på vilka företag som Boliden och Trelleborg ämnar flytta upp till Norrbotten och Västerbotten och vilka etableringar de ämnar göra i övre Norrland. Här har tydligen Börje Hörnlund bättre informationer från Bolidenkoncernen än vad regeringen har. Detta var en intressant uppgift, och jag vill tacka Börje Hörnlund för att han i riksdagen har gett mig denna information. Jag skall följa upp detta med ledningen för koncernen när jag kommer till Trelleborg den 19 april, och jag skall då säga: Kom fram med de projekt för Norrbotten och Västerbotten som Börje Hörnlund säger att ni arbetar med, och ni skall få goda villkor för att realisera dem. Börje Hörnlund kan åka hem till Västerbotten och vara helt lugn att jag kommer att följa upp den information jag har fått här i mina samtal med Rune Andersson och Kjell Nilsson. Jag skall återropa den information jag har fått av Börje Hörnlund och försöka att så snabbt som möjligt få till stånd dessa etableringar. Boliden skall få lokaliseringstöd, investeringsfondsfrisläpp och utbildningspaket för de företag och arbetstillfällen som är på väg till Norrbotten och Västerbotten.

Börje Hörnlund ställde en fråga om investeringsprojekt som inte fanns med i uppgörelsen. Det är riktigt att det finns några projekt för vilka Boliden ursprungligen ansökte om regionalpolitiskt stöd som inte ingår i den nu träffade uppgörelsen. Skälen därtill är följande.

När det gäller Dammsjöfyndigheten i Garpenberg vill jag klargöra att det tidigare fattade regeringsbeslutet om miljökraven vid en eventuell exploatering självfallet fortfarande gäller. Därför får frågan om Dammsjöprojektet riktas till Boliden.

I fråga om Saxberget visade det sig att beslutsunderlaget för projektet var otillräckligt. Boliden kommer därför att genomföra ytterligare kartläggning

av den djupliggande malmens beskaffenhet. Vi får tills vidare avvakta resultatet av detta arbete. Vi är överens med Boliden när det gäller detta projekt. Företaget har velat få andrum för att göra en ytterligare utredning.

Beträffande Svanslefyndigheten kommer Boliden enligt överenskommelsen att genomföra en första etapp av gruvundersökningen.

Projekten Kedträsk, Tyskgårdsgruvan, Rockliden och Sala har bedömts som alltför ekonomiskt svaga och icke av avgörande betydelse för råvarutillförseln. Diskussionen med Boliden har lett fram till att ett antal projekt bedömts som icke företagsekonomiskt möjliga.

Det nu beslutade investeringsprogrammet syftar till att trygga en tillräcklig försörjning av malmråvara för resp. anrikningsområde samt till en viss del säkra tillgången för smältverket i Rönnskär.

Jag vill gärna sammanfattningsvis notera att Bolidens ursprungliga planer innehöll projekt i olika förberedelsestadier. Det har därför varit nödvändigt att under detta arbete gå igenom alla projekten mycket noggrant. Faktum är att de 15 projekt som nu genomförs inte bara tryggar nuvarande produktion utan också ger möjlighet till en produktionsökning med 10 %. Jag noterar alltså att överenskommelsen har träffats – och jag noterar detta med tillfredsställelse. Det är en framgång för gruvindustrin och för sysselsättningen i Västerbotten.

Anf. 31 BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Jo, jag är visst glad över att uppgörelsen äntligen kom till stånd. Vi har där uppe i Västerbotten månad efter månad fått läsa negativa uttalanden ifrån industriministern och industridepartementet. Jag tycker för min del, med tanke på de belopp det gäller och de investeringar som görs samt den risk som ligger i dessa investeringar att man på industridepartementet har anledning att vara glad över att uppgörelsen inte har kostat mer i förhållande till uppgörelsens omfattning.

Sedan ber jag faktiskt industriministern att läsa mitt första inlägg när det kommer i protokollet. Diverse misstolkningar hade inte behövt uppstå här. Jag tar nämligen varken ett steg bakåt eller ett steg framåt. Jag har stått på samma punkt hela tiden. Jag har uttalat beröm för det arbete som pågår inom Trelleborg/Ahlsells/Boliden med att skapa nya industrier i norra Västerbotten och delar av Norrbotten.

Jag fick ändå inte svar när det gäller investeringsfrågan. Personligen tycker jag – som jag framhöll – att det är rimligt, med tanke på de stora åtaganden som koncernen gör uppe hos oss, att företagen får samma villkor som Volvo och Saab fick. Det var i och för sig unika villkor och det rörde sig om enormt stora belopp. Här rör det sig om mycket mindre belopp. Men jag tycker att de här företagen ändå bör få samma villkor. Kan vi få svar på frågan om dessa tre företag kommer att behandlas likadant som Volvo och Saab?

Anf. 32 Industriminister THAGE G PETERSON:

Herr talman! Jag har redan svarat på den frågan genom att säga att om de många företag som enligt Börje Hörnlund nu tänker etablera sig i Norrbotten och Västerbotten gör detta, kommer de att få goda ekonomiska villkor av regeringen för att företagsetableringarna skall kunna komma till stånd. Det

vet Boliden redan. Boliden kan räkna med lokaliseringsstöd, frisläpp av investeringsfondsmedel och utbildningspaket.

Det är därför jag nu med stor optimism när det gäller Norrbotten och Västerbotten kommer att förbereda min resa till Trelleborg den 19 april för att där följa upp de uttalanden om Bolidens planer som Börje Hörnlund här i kammaren har gjort.

Med största intresse kommer jag att notera varje företagsförflyttning som Boliden, enligt Börje Hörnlund, avser att göra till Norrbotten och Västerbotten och de företagsetableringar som man avser att göra i våra två nordligaste län.

Jag kan garantera, Börje Hörnlund, att Boliden kommer att få en mycket generös behandling av industridepartementet på denna punkt.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellationerna 1987/88:207 och 208 samt fråga 1987/88:421 om viss ammunitionsexport till Storbritannien under 1960-talet

Anf. 33 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Hadar Cars har frågat statsministern huruvida förre direktören i FFV Sigfrid Akselsons uppgifter om ett kringgående av det svenska vapenembargot mot Australien under Vietnamkriget är korrekta. Cars har också frågat vilka av de dåvarande statsråden som kan ha haft kännedom om detta kringgående, samt huruvida oppositionsledarna varit underrättade. Slutligen har Cars frågat mellan vilka år denna vapenexport skulle ha ägt rum.

Pär Granstedt har frågat statsministern om regeringen är beredd att ta initiativ till en oberoende utredning av det påstådda kringgåendet, samt om regeringen är beredd att vidta åtgärder för att förhindra något liknande i framtiden.

Bertil Måbrink har frågat utrikesministern om myndigheterna i Storbritannien och Australien bekräftat uppgifterna om leveranser av svensk ammunition via Storbritannien till Australien.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på interpellationerna. Även frågan har överlämnats till mig för besvarande. Jag avser att besvara interpellationerna och frågan i ett sammanhang.

I en tidningsintervju den 5 mars hävdade förre direktören i FFV Sigfrid Akselson att leveranser av granatgevärsammunition till Australien skulle ha fortsatt även efter det att regeringen i maj 1966 beslutade att avbryta exporten av krigsmateriel till detta land med anledning av Australiens deltagande i Vietnamkriget. De fortsatta leveranserna, som påstås ha skett via Storbritannien, skulle enligt Akselson ha kommit till stånd på uppdrag av dåvarande statsrådet Sven Andersson.

Akselsons intervjuuttalande har föranlett en grundlig undersökning av alla relevanta arkiv inom regeringskansliet. Inga belägg har påträffats till stöd för tesen att regeringen – eller något enskilt statsråd – godkänt eller på annat sätt

medverkat till leveranser av svensk ammunition till Australien under perioden maj 1966–februari 1974, vare sig direkt eller via tredje land. Inte heller FFV har lagt fram några belägg för denna tes, utöver en hänvisning till Akselsons berättelse samt vissa andra icke namngivna medarbetares utsagor.

Av detta följer självfallet att några uppgifter inte heller kunnat återfinnas om att oppositionsledarna skulle ha varit underrättade.

En annan sak är att FFV vid en presskonferens den 10 mars lämnat upplysningar som enligt företaget kan tyda på att fortsatta leveranser till Australien från Storbritannien faktiskt genomfördes. FFV pekar särskilt på vissa leveranser under år 1967, vilka sägs ha innehållit ungefär de kvantiteter och ammunitionstyper som man från australisk sida beställde, men inte fick, 1966. Det har även i den utländska debatten framkommit vittnesmål som synes förstärka intrycket att leveranserna till Australien ägt rum.

Om svensktillverkad krigsmateriel levererades till Australien efter regeringsbeslutet i maj 1966, vore det en överträdelse av de svenska principerna för krigsmaterielexport.

Det kontrollsystem som successivt har byggts ut under de senaste 15 åren har skapat bättre förutsättningar för att säkra en full efterlevnad av de riktlinjer statsmakterna fastslagit. Jag syftar här bl. a. på de regler som avser att förhindra icke avsedd vidareexport till tredje land, inte minst kravet på ett intyg från den slutlige mottagaren, ett s. k. slutanvändarintyg. Vidare vill jag erinra om att licensavtal skall underställas regeringens prövning. Dessa krav infördes fr. o. m. den 1 januari 1983.

De regler jag här har nämnt torde omöjliggöra den typ av överenskommelser som FFV hade med det brittiska försvarsministeriet under åren 1963–1984, och som – utan regeringens vetskap – synes ha innefattat en omfattande vidareexport, bl. a. till länder till vilka svensk krigsmaterielexport inte skulle tillåtas.

FFV:s export av Carl-Gustaf-systemet till Storbritannien under åren 1963–1984 granskas nu av den av regeringen föregående år tillsatta medborgarkommissionen. Kommissionens betänkande väntas i maj. Också konstitutionsutskottet genomför en granskning av frågan. Vidare har en förberedande polisundersökning inletts för att utröna huruvida det finns skäl att misstänka att dessa affärer kan medföra ansvar enligt varusmuggningslagen. Den 17 mars har regeringen dessutom beslutat ge justitiekanslern i uppdrag att utreda i vad mån export, direkt eller indirekt, ägt rum till länder till vilka regeringen inte meddelat utförelsetillstånd för materielen i fråga. KMI har, slutligen, instruerats att granska alla de licensavtal som krigsmaterieltillverkarna ingått med utländska parter före den 1 januari 1983, och vilka alltså är i kraft.

I samband med dessa utredningar kan även kontakter med myndigheter i utlandet komma i fråga.

När det gäller Pär Granstedts fråga om vad som krävs för att förhindra liknande händelser i framtiden, vill jag framhålla att målsättningen med det förslag till ny krigsmaterielexportlag, som regeringen inom kort förelägger riksdagen, just är att ytterligare förbättra exportkontrollen. Förslaget har granskats av lagrådet.

Det är viktigt att vi med stor tydlighet säger ifrån såväl till de svenska

företagen som till omvärlden att vi inte kommer att acceptera att svensk krigsmateriel genom vidareexport hamnar där den inte är avsedd. På denna avgörande punkt kommer regeringen att föreslå skärpningar.

Kontrollsystemet skall utformas så att den krigsmaterielexport Sverige anser sig behöva följer de riktlinjer som riksdagen har fastställt. Regeringen kommer bl. a. att föreslå åtgärder för att förhindra missbruk av slutanvändarintyg liksom förbättringar av tullkontrollen. Propositionen innehåller även förslaget att företagen skall åläggas att informera regeringen om sin marknadsföring utomlands.

Export av krigsmateriel rör i hög grad Sveriges utrikes- och säkerhetspolitik. Den största noggrannhet och ansvarskänsla måste känneteckna såväl de enskilda exportörernas som myndigheternas handläggning av denna verksamhet. Den avvägning som statsmakterna gjort när det gäller krigsmaterielexportens inriktning och innehåll får inte rubbas genom felaktig tillämpning eller regelbrott.

Anf. 34 HADAR CARS (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret.

Vad vi sedan länge känt till är att regeringen, med anledning av Australiens deltagande i Vietnamkriget, i maj 1966 införde ett förbud mot svensk vapenexport till Australien.

Vad vi under senare tid fått höra och nu fått bekräftat är att FFV:s vapenexport till Australien fortsatte via Storbritannien efter det att regeringens exportförbud trätt i kraft.

Det som nu påstås av före FFV-direktören Sigfrid Akselson – uppgifterna lämnade av honom vid polisförhör och till en del bekräftade av andras minnesbilder – är att denna export skulle ha skett med dåvarande regeringens medgivande, och eventuellt t. o. m. ha arrangerats av FFV på initiativ av en framträdande och respekterad medlem av dåvarande regeringen.

Jag ser, liksom bl. a. förra riksdagsmannen och SSU-ordföranden Anna Lindh, mycket allvarligt på denna historia. Skulle Akselson – mot vad vi vill tro – ha fog för sina påståenden, fritar det förvisso inte svenska vapenhandlare inom Bofors och FFV från deras ansvar för att mycket har gått snett i vår krigsmaterielexport. Men, herr talman, det är en betydande skillnad om roten trängt in i grenverket eller om den också drabbat roten.

I anslutning till diskussionen om den vapensmuggling som Bofors gjort sig skyldig till uttalade statsminister Ingvar Carlsson att det enligt hans bedömning föreföll uteslutet att en regeringsledamot medvetet skulle ha brutit mot svensk lag. Jag är, herr talman, övertygad om att det var ett ärligt uttalande av statsministern, och när uttalandet gjordes vet jag att jag helt instämde i hans bedömning. Men, statsrådet Anita Gradin, kan verkligen någon minister eller förutvarande minister i dag generellt våga göra en liknande bedömning som den statsminister Ingvar Carlsson gjorde för i dag nästan på dagen ett år sedan?

Herr talman! Den fråga vi diskuterar är allvarlig. Den lämpar sig inte alls för partipolitiskt käbbel. Skulle Akselson ha rätt i sina påståenden får det konsekvenser för trovärdigheten för oss alla som politiker. Särskilt illa blir det, om ledande politiker ger intryck av att inte ta uppgifterna från Akselson

och dem som stöder hans påståenden på allvar, eller kommer med motanklagelser om dolda motiv. Ingvar Bratts artikel i dagens Svenska Dagbladet stämmer till eftertanke.

Självfallet måste påståendena från Akselson utredas. Jag har här flera pressmeddelanden från olika departement med direktiv om utredning. Men kan statsrådet Gradin lova mig att frågan inte förvandlas till oigenkännlighet i det stora utredningsmaskineriet, där många kvarnar mal och där svårigheterna för allmänheten att hålla reda på vem som svarar för vad redan är mycket påtagliga?

Herr talman! Den fråga jag ställt har visserligen sin utgångspunkt i ett vapenexportärende, men tyngdpunkten i frågan ligger inte där. Den gäller riksdagens och allmänhetens rätt att veta att ingen regering utfärdar en förordning och samtidigt i tysthet medverkar till att handlingar begås som uppenbart strider mot samma förordning. Ingenting skulle vara mer ägnat att inom vida kretsar rycka undan förtroendet för regeringsmakten. Det skulle i slutändan drabba alla politiker och partier och tilltron till det system som vi med rätta är så stolta över.

Därför ställde jag min fråga till statsministern och inte till det för krigsmaterielexportfrågor ansvariga statsrådet. Trots min uppskattning av Anita Gradin som person beklagar jag att statsministern inte nu ansåg sig själv böra ta i frågan. Tillfället återkommer dock med stor sannolikhet.

Anf. 35 TALMANNEN:

Då Pär Granstedt inte kan vara närvarande kommer Ingbritt Irhammar att ta emot svaret.

Anf. 36 INGBRITT IRHAMMAR (c):

Herr talman! Jag tackar för svaret på Pär Granstedts interpellation.

Sverige har av tradition arbetat mycket aktivt för fred och nedrustning. Det har lett till att vårt internationella anseende på detta område varit aktat. Emellertid har de senare årens tättduggande avslöjanden om misstänkta brott mot våra egna vapenexportregler uppmärksammats utomlands på ett sätt som inneburit att den svenska moralen på det här området har blivit skamfilad, vilket är mycket olyckligt.

Det får aldrig råda något tvivel om att reglerna för vapenexporten fullt och helt harmonierar med den svenska utrikes- och säkerhetspolitiken. På denna punkt är det min uppfattning att regeringen och vi är helt överens. Vi har alla ett gemensamt ansvar på det här området.

Det är av stor betydelse att förtroendet för Sverige i internationella sammanhang åter förbättras, att tilliten till vårt internationella nedrustningsarbete ökar. För att uppnå detta är det absolut nödvändigt med skärpningar av vår vapenexportlag. Det är därför bra att regeringen nu kommer att lägga fram förslag härom, men tyvärr har det skett för sent.

Från centerns sida har vi under de senare åren begärt en översyn av reglerna för svensk vapenexport i syfte att skapa säkra garantier för att svenska vapen inte kommer till användning i konflikter mellan stater eller inom stater. I en motion till årets riksdag säger vi bl. a. att "kraven på garantier mot vidareexport till sådana länder måste skärpas. En självklar

regel borde vara att all export till länder varifrån det förekommer vidareexport i strid mot slutförbrukarintyget omedelbart stoppas.”

Vi anser vidare att en förteckning skall upprättas över de länder som är tänkbara för svensk vapenexport. Detta bör ske i samband med den översyn av vapenexporten som centern tidigare föreslagit. Syftet skall vara att begränsa exportens omfattning och antalet länder till vilka marknadsföring kan riktas och försäljning av krigsmateriel kan ske. Även sedan en sådan förteckning upprättats skall givetvis dispens krävas för varje enskild export. Förteckningen måste därefter fortlöpande bli föremål för översyn. Handel med svensk krigsmateriel måste underkastas en rigorös kontroll. Vi anser att förctagen bör finansiera denna kontroll genom en avgift.

Den internationella vapenhandeln ökar kraftigt. Regler saknas nästintill helt för den internationella vapenhandeln, och den sker i många fall utan hänsyn till ländernas inrikes- och utrikespolitiska förhållanden. I motionen föreslår centern vidare att Sverige bör aktualisera frågan om internationella regler för vapenexport. Flera av våra förslag är naturligtvis lagda i syfte att söka förhindra att brott mot våra vapenexportregler kan ske i fortsättningen. Därför är vi nu glada att se att de olika förslag om skärpningar som regeringen lägger fram på detta område väl stämmer överens med de krav som vi haft sedan länge. Det är vi tacksamma för. Detta är ett sätt att i onvärlden kunna återställa något av den trovärdighet i vårt arbete som vi har tappat.

När det gäller utredning om vad som hänt i dessa specifika frågor är det mycket viktigt att alla fakta kommer fram i ljuset. Därom är vi väl också överens. Utfrågningar i konstitutionsutskottet pågår, och vi följer dem med stort intresse. Det är allas vår förhoppning att det kommer att klargöras om fel begåtts, hur det i så fall har kunnat ske och vilka som varit inblandade. Det är naturligtvis mycket allvarligt när det framförs misstankar att statliga verk och myndigheter brutit mot vapenexportreglerna. Än allvarligare är det om regeringsmedlemmar varit införstådda med detta. Statsrådets påstående i interpellationssvaret att regeringen inte hade vetskap om avtalet med England har i dag motsagts i konstitutionsutskottet av Runc Nyman, FFV. Utredningar behövs verkligen för att nå klarhet i vad som hänt – inte minst för att, om dessa misstankar och påståenden visar sig vara obefogade, rentvå de personer som utpekats.

Förutom att utfrågningar pågår i konstitutionsutskottet har ju regeringen – efter det att Pär Granstedt ställde sin interpellation – gett justitiekanslern i uppdrag att granska ärendena. Det är också bra. Därmed kan sägas att interpellationens syfte delvis har uppnåtts.

Jag vill slutligen fråga vilken syn Anita Gradin har på centerns förslag att Sverige skall kunna aktualisera frågan om internationella regler för vapenexport och om man från regeringens sida kan tänka sig att upprätta en länderlista.

Anf. 37 BERTIL MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Jag tackar för svaret på min fråga.

De här vapenhärvorna blir alltmer förskräckande ju mer det rotas i dem. Olika myndigheter och ministrar kommer med undanflykter, framför

beskyllningar, säger halvsanningar osv. i en aldrig sinande ström.

På s. 2 i interpellationssvaret säger Anita Gradin:

”De regler jag här har nämnt torde omöjliggöra den typ av överenskom-
melser som FFV hade med det brittiska försvarsministeriet under åren
1963–1984, och som – utan regeringens vetskap – synes ha innefattat en
omfattande vidareexport, bl. a. till länder, till vilka svensk krigsmaterielex-
port inte skulle tillåtas.”

Står Anita Gradin fortfarande fast vid påståendet att regeringen icke hade
kännedom om detta? Vem är det i så fall som talar sanning? I dagens förhör i
konstitutionsutskottet påstår cheferna för FFV att regeringen måste haft
kännedom om detta. I gårdagens offentliga förhör i konstitutionsutskottet
med Carl Johan Åberg påstod Birgit Friggebo att den dåvarande utrikesmi-
nistern 1965 fick kännedom om det avtal som hade ingåtts och som tillät
vidareexport. Vem talar sanning?

Jag blir oerhört upprörd när jag lyssnar till dessa indignationsnummer och
beskyllningar mot andra personer. Nu handlar det om Sigfrid Akselson.
Sigfrid Akselson var en av de höga cheferna på FFV under 1960-talet.
Statsministern, industriministern, den socialdemokratiska partisekreteraren
och nedrustningsambassadören Maj Britt Theorin moraliserar mot honom
för att han tydligen har råkat säga sanningen.

Det var Dagens Nyheter som i december förra året avslöjade dessa avtal
med Storbritannien. Det resulterade i att polisen i januari eller februari i år
frågade Sigfrid Akselson vad som var sant. Han talade tydligen om sanningen
när han sade att regeringen måste ha varit informerad. När ni indignerat
uttalar er mot vad han har sagt, menar ni då att han i stället skulle ljuga och
inte talat om sanningen för polisen? Det kan ni väl ändå inte mena. Är det
inte bättre att ni, i stället för att agera så här, tar kontakt med regeringarna i
England och Australien och försöker få vetskap om de faktiska förhållande-
na, Anita Gradin? Varför gömma det hela bakom en kommission? Detta är
en politisk fråga, en angelägenhet mellan två regeringar. Varför vänta med
att ta reda på sanningen?

De höga ansvariga i det brittiska försvarsdepartementet lämnar i stort sett
med Sigfrid Akselson samstämmiga uppgifter och säger att den svenska
regeringen visste om denna kringgående vapenexport till Australien via
Storbritannien tillsammans med de övriga avtalen.

FFV:s generaldirektör Rune Nyman säger i dag i utskottsförhöret att de
avtal som slöts 1963 med Storbritannien om rätt till vidareexport slöts mellan
två regeringar. Regeringarna måste naturligtvis ha varit informerade. Även
obehagliga historiska sanningar. Anita Gradin, måste finnas med i historien i
dag. Man behöver inte helt plötsligt göra sig historielös bara därför att det
bränner i baken på än den ene, än den andre, utan man får stå ut med
obehagligheterna.

Vi måste få ett slut på dessa vapenaffärer och allt som rör sig kring dem.
För att kunna få det måste var och en i ansvarig ställning som har känt till
sakernas tillstånd, rakryggat och en gång för alla säga sanningen.

Anf. 38 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Precis som Hadar Cars ser jag mycket allvarligt på den fråga som vi diskuterar i dag. Jag har ingen som helst ambition eller strävan efter att sopa något under mattan eller att dölja något. Det är därför som jag och mina medarbetare har letat i arkiven och försökt finna belägg för det som påstås i dagens debatt, nämligen att den dåvarande försvarsministern Sven Andersson sommaren 1966 direkt skulle ha uppmanat FFV att kringgå ett av regeringen i juni 1966 fattat beslut om att avslå ansökningar om utförsel av krigsmateriel till Australien på grund av detta lands deltagande i Vietnamkriget.

Vi har i våra arkiv inte kunnat finna belägg för detta påstående. Hittills har vi inte fått fram någon dokumentation om att Sven Andersson skulle ha gett ett sådant uppdrag till FFV. Hur det verkligen gick till har justitiekanslern fått regeringen uppdrag att utreda.

Låt oss slå fast en sak: de krigsmaterielexporterande företagen är skyldiga att inhämta regeringens skriftliga – det vill jag understryka – tillstånd för all utförsel av krigsmateriel. Ansökan skall inges till det ansvariga statsrådet, vilket är handelsministern, och beredas av det ansvariga organet, vilket är KMI. Om utförselansökan över huvud taget skall ha någon mening, skall den avse det egentliga mottagarlandet. Inget av dessa självklara krav synes ha uppfyllts i det aktuella ärendet.

När jag i december 1987 uppmärksammades på FFV:s eventuella agerande, visade det sig att de avtal som FFV hade träffat inte fanns i regeringens arkiv, vare sig på det ena eller andra stället. Det är KMI som nu har infordrat avtalen till regeringskansliet för studium av deras innehåll. Man borde, innan man kom med dessa påståenden, ha sett till att åtminstone avtalen hade funnits där de skall finnas. FFV har nu begärt att vi skall få ta del av vad som står i dessa avtal.

I samband med den interna utredning som KMI har gjort i december 1987 och i januari 1988 har man påträffat två uppteckningar av samtal mellan en representant för brittiska ambassaden i Stockholm och det dåvarande kansliet Lars von Celsing på UD:s politiska avdelning. På sin regerings önskan ville man diskutera några angivna länder, och man fick också besked om den svenska regeringens syn på saken vid det tillfället. Men någon vidare utredning av vad avtalen innehöll gjordes tydligen inte. Det faktum att britten på detta sätt vände sig till den svenska regeringen i tre enskilda reexportaffärer torde vid denna tidpunkt ha tolkats som ett undantag. Under alla omständigheter framkommer på intet sätt i uppteckningarna några misstankar om att det skulle ha förekommit någon systematisk vidareexport utan regeringens godkännande.

Anf. 39 BERTIL MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Mina frågor kvarstår.

För det första: Varför tar man inte kontakt med den australiensiska och den engelska regeringen om det påstådda kringgåendet av förbudet 1966 till Australien? Varför kollar man inte upp det här, så att man snabbt kan få klarhet i den frågan? Det måste väl ändå vara regeringens uppgift. Jag menar att regeringen inte bara kan krypa bakom kommande utredningar eller

utredningar som pågår.

För det andra upprepar jag frågan beträffande Anita Gradins påstående på s. 2 i det utdelade svaret, som går stick i stäv med de uppgifter som har lämnats både i går och i dag i konstitutionsutskottets förhör, att regeringen saknat vetskap om de avtal som skrevs. Det har sagts i KU i dag att det var ett avtal av en sådan omfattning att det upprättades mellan den svenska och den engelska regeringen. Jag vill fråga: Är detta osant? Med tanke på avtalets omfattning måste försvarsdepartementet ha varit informerat.

Var det avtal som upprättades 1963 om export av Carl-Gustaf, ammunition, licenstillverkning osv. och med rätt till vidareexport ett avtal som upprättades mellan två regeringar, eller var det det inte, Anita Gradin? Den uppgiften har lämnats i KU i dag. Det är oerhört viktigt att få ett svar av Anita Gradin, för Anita Gradin gör faktiskt ett definitivt påstående i sitt interpellationssvar, som alltså inte stämmer med andra uppgifter som har lämnats.

Anf. 40 INGBRITT IRHAMMAR (c):

Herr talman! Jag vet inte om det var av tidsbrist eller ovilja som Anita Gradin inte svarade på mina frågor. Därför upprepar jag dem.

Det är två bitar som jag tycker är viktiga här, både att reda ut Engelsdavsavtalet och följderna av detta, så att sanningen kommer fram, och att se till att sådant här inte händer i fortsättningen, vilket den andra av Pär Granstedts interpellationsfrågor avsåg. Som en följd av viljan att minska dessa risker kom förslaget om en länderlista. Likaså kunde det vara positivt för att få ett bättre grepp om eller minska problemen på världsmarknaden om Sverige tog ett initiativ för att få fram internationella regler på detta område.

Jag upprepar alltså mina frågor.

Anf. 41 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Det var av tidsskäl som jag inte besvarade Ingbritt Irhammars frågor.

Först vill jag säga att det var vid regeringssammanträdet i går som vi beslöt om förslaget till ny lagstiftning på detta område, och det gör ju att ni alla här i riksdagen får möjlighet att studera förslaget noggrant och jämföra det med era egna, så att vi tillsammans kan komma fram till en förbättring av den lag som förändrades så sent som den 1 januari 1983. Jag upplever det inte som någon prestigeförlust om riksdagen skulle förbättra förslaget. Vi har försökt att täppa till de brister som vi har upplevt kommit fram under de senaste årens debatt.

Frågan om internationella regler för vapenhandeln har ju diskuterats vid flera tillfällen i Förenta nationerna. Sverige har deltagit i den debatten. Vi har bl. a. försökt verka för bättre information om den internationella vapenhandeln, och vi tänker naturligtvis försätta att driva våra krav också på det området.

När det gäller FFV:s avtal vill jag säga att det är FFV som har tecknat detta avtal med det brittiska försvarsdepartementet. Det är alltså FFV som har undertecknat avtalet. Som jag sade tidigare har avtalet icke överlämnats vid den tidpunkten. Det finns därför inte i arkiven, inte ens i riksarkivet – om det

nu skulle ha förts vidare dit, med tanke på att det är så gammalt. Men inte heller där finns alltså avtalet, utan det är vi, som jag sade tidigare, som har fått *infordra* avtalet för att kunna ta del av detta.

Anf. 42 INGBRITT IRHAMMAR (c):

Herr talman! Jag vill gärna understryka det som Anita Gradin har sagt här i dag, att vi alla har att gemensamt ta ansvar för att de här reglerna förbättras. Vi måste också försöka minska möjligheterna till brott mot dessa regler i fortsättningen. Vi i centern har samma uppfattning. Vi tror att förslaget om en länderlista skulle kunna leda dithän. Därför är det positivt att höra att detta inte är någon prestigefråga för regeringen. I stället kan man alltså tänka sig att ställa upp för regler som skulle kunna leda till en förbättring – vilket kanske innebär ett stöd för vårt förslag i detta sammanhang.

Jag vet att de internationella reglerna har diskuterats vid flera tillfällen. Men även om vi har nästan likalydande regler på papperet, tolkas reglerna i praktiken mycket olika ute i världen. Detta skapar naturligtvis förvirring. Det vore därför bra om större samstämmighet kunde nås på detta område.

Anf. 43 BERTIL MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Ja, vi kommer väl inte längre, Anita Gradin! Statsrådet glider undan och låter bli att svara på frågor så långt det är möjligt. Det är beklagligt. Men någon gång framöver kommer väl sanningen fram också i det här fallet.

Jag gav Anita Gradin en chans att här ge ett uttömmande svar. Jag frågade nämligen: Var det ett avtal mellan två regeringar som slöts 1963 eller inte?

Det går inte att bara krypa bakom FFV. FFV är ju ett statligt organ som lyder, såvitt jag förstår, under försvarsdepartementet – alltså under regeringen. Det är en sak att FFV mera i detalj utarbetade det avtal som slöts mellan två regeringar. Det må så vara, men här finns också uppgiften att den dåvarande utrikesministern blev informerad 1965. Denna uppgift har lämnats i konstitutionsutskottet. Detta förnekar emellertid Anita Gradin på s. 2 i sitt svar, där Anita Gradin uttrycker sig mycket definitivt. Vad hon säger här går ju stick i stäv med de uppgifter som har lämnats vid de offentliga förhören i konstitutionsutskottet både i går och i dag.

Vidare är det ganska intressant att Svenska Freds 1984 avslöjade Bofors påstådda vapensmugglingsaffärer. Då blev det fart på andra instanser också. Men helt plötsligt i december 1984 upphörde det avtal som slöts 1963 med Storbritannien om rätten till vidareexport osv. Det hade varit mera smakligt om man 1984 inte bara hade lagt locket på så att säga utan också hade börjat titta på FFV. Då hade vi kanske klarat ut allting vid det tillfället. Men i stället får vi nu, nästan fyra år senare, den här affären. Det visar hur absurt det hela blir när man inte går till botten med den här affären. Fortfarande får man inte några konkreta, uttömmande svar på de konkreta frågor som ställs i denna kammare. Jag beklagar att det är så.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Föredrogs och hänvisades

Propositionerna

1987/88:140 till justitieutskottet

1987/88:145 till konstitutionsutskottet

1987/88:146 till bostadsutskottet

8 § Föredrogs och hänvisades

Motionerna

1987/88:N26–N49 till näringsutskottet

9 § Anmäldes och bordlades

Proposition

1987/88:152 om lagändringar m. m. med anledning av exekutionsväsendets nya organisation

Skrivelse

1987/88:153 om vissa åtgärder i anledning av 1977 års tilläggsprotokoll till 1949 års Genèvekonventioner angående skydd för krigets offer, m. m.

10 § Anmäldes och bordlades

Förslagen

1987/88:13 Riksdagens förvaltningsstyrelsens förslag till lag om ersättning m. m. till riksdagens ledamöter

1987/88:14 Riksdagens förvaltningskontors förslag om anslag på tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret 1987/88 m. m.

11 § Anmäldes och bordlades

Motionerna

med anledning av prop. 1987/88:128 om miljöförbättrande åtgärder i jordbruket, m. m.

1987/88:Jo6 av Roland Sundgren m. fl. (s)

1987/88:Jo7 av Inger Hestvik och Berit Oscarsson (s)

1987/88:Jo8 av Bengt Silfverstrand m. fl. (s)

1987/88:Jo9 av Karl-Gösta Svenson m. fl. (m)

1987/88:Jo10 av Karl Erik Olsson m. fl. (c)

1987/88:Jo11 av Lars Werner m. fl. (vpk)

1987/88:Jo12 av Lars Ernestam m. fl. (fp)

1987/88:Jo13 av Sven Eric Lorentzon m. fl. (m)

12 § Anmäldes och bordlades

Konstitutionsutskottets betänkanden

1987/88:34 om säkerhetskontroll vid sammanträde med riksdagens kammare och utskott (förs. 1987/88:9)

1987/88:35 om rätten att besluta om resning (prop. 1987/88:58 delvis)

Finansutskottets betänkanden

- 1987/88:12 om revision och effektivisering av den offentliga sektorn (prop. 1987/88:100 delvis)
1987/88:13 om anslag till statistiska centralbyrån (prop. 1987/88:100 delvis)
1987/88:15 om vissa anslag för budgetåret 1988/89 inom finansdepartementets verksamhetsområde (prop. 1987/88:100 delvis)

Skatteutskottets betänkanden

- 1987/88:27 om ideella föreningar
1987/88:28 om internationella frågor
1987/88:31 om skattefrihet för viss ersättning från Tyska Demokratiska Republiken (prop. 1987/88:97)

Justitieukskottets betänkanden

- 1987/88:12 om åtgärder mot prostitution m. m.
1987/88:28 om anslag till åklagarväsendet (prop. 1987/88:100 delvis)

Lagutskottets betänkanden

- 1987/88:19 om ändringar i äktenskapsbalken, m. m.
1987/88:21 om en översyn av förmånsrättsordningen
1987/88:22 om lagstiftning beträffande ideella föreningar och stiftelser

Socialförsäkringsutskottets betänkande

- 1987/88:19 om administration av socialförsäkring m. m. (prop. 1987/88:100 delvis)

Socialutskottets betänkande

- 1987/88:10 om åtgärder mot AIDS (prop. 1987/88:79)

Trafikutskottets betänkande

- 1987/88:15 om avreglering av yrkestrafiken och handikappanpassad kollektivtrafik (prop. 1987/88:50 delvis och 1987/88:78)

Näringsutskottets betänkande

- 1987/88:26 om styrelserepresentation för samhället i vissa stiftelser (prop. 1987/88:94)

13 § Kammaren åtskildes kl. 12.20.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Olof Marcusson